

32772

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

İMAM-HATİP LİSELERİNDE OKUTULAN
HADİS DERSİ PROGRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Hazırlayan:

Ali AKDOĞAN

Yöneten:

Doç. Dr. Hüseyin PEKER

SAMSUN - 1994

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

SAMSUN

İşbu çalışma jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri (Din Eğitimi) Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Hüseyin PEKER

Üye: Yrd. Doç. Dr. Erkan PEŞEMBE

Üye: Yrd. Doç. Dr. Mevlüt KAYA

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

05 /09/1994

ÖNSÖZ

Bugün ortaöğretim seviyesinde mesleki din eğitimi veren yegane kurumlar İmam-Hatip Liseleridir.

Bu okullarda yapılacak olan iyi bir mesleki eğitimle nitelikli din görevlileri yetiştirilebilecektir. Bunun için de meslek derslerinin her birine ait müfredat programının ve özel öğretim tekniklerinin iyice tesbit edilip uygulama alanına geçirilmesi gerekmektedir.

Bu gayeyle yapmış olduğum çalışmamda İmam-Hatip Liselerinde okutulmakta olan meslek derslerinden hadis dersinin programı, öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmiştir. Uygulamada ortaya çıkan problemlerin çözülmesi ancak mevcut programın geliştirilmesi ile mümkündür. Araştırmanın neticesi, hadis dersi öğretiminin geliştirilmesinde ilgililere yardımcı olması açısından önemlidir.

Dört bölümden oluşan bu çalışmamızın birinci bölümünde Problem, Amaç ve Yöntem; İkinci bölümünde Bulgular ve Yorumlarını; üçüncü bölümde ise Sonuç ve Önerileri; dördüncü bölümde de yaptığımız çalışmanın kısa bir özetini verdik. Ayrıca İmam-Hatip Lisesi Hadis Dersi Müfredat Programını ve Anket formlarını ek olarak gösterdik.

Çalışmam esnasında katkılarını gördüğüm tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Hüseyin Peker'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca çalışmam esnasında yardımlarını gördüğüm Sayın Prof. Dr. Ekrem Sarıkçioğlu'na ve Yrd. Doç. Dr. Mevlüt Kaya'ya teşekkür ederim.

Ali Akdoğan

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	III
TABLolar	IX
KISALTMALAR	XIV

BİRİNCİ BÖLÜM

A) Problem ve Amaç	1
B) Varsayımlar	6
C) Sınırlılıklar	6
D) Kapsam ve Örneklem	7
E) Yöntem ve Bilgi Toplama Araçları	9
F) Anketlerin Dağıtımı ve Toplanması	10
G) Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	11
H) Tanımlar	11

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

I- Hadis Dersi Programının Değerlendirilmesi ile İlgili Öğretmenlerin Görüşleri	13
A) ÖĞRETMENLERE AİT KİŞİSEL BİLGİLER	14
1- Cinsiyet Durumları	14
2- Yaş Durumları	15
3- Kıdem Durumları	16
4-Mezun Oldukları Okul Yönünden Durumları	17

5- Yüksek Öğretimde Aldıkları Bilgilerin Meslek Dersleri Öğretmenliği İçin Yeterli Olup Olmadığı Yönünden Durumları	18
6- Meslek Derslerinin Her Birine Ait Özel Öğretim Teknikleri Bilgisine Sahip Olmanın Gerekliliği Konusundaki Düşünceleri	19
7- Hadis Dersini Okutmak İçin Kendilerini Yeterli Görmelerine Göre Durumları	20
8- Hadis Dersini Okuttukları Sınıflara Göre Durumları	21
9- Hizmetiçi Eğitime Katılma Durumları	22
10- Hizmetiçi Eğitime Katılan Öğretmenlerin Faydalarını Görüp Görmelerine Göre Durumları	23
11- Hizmetiçi Eğitime İhtiyaç Duyup Duymadıklarına Göre Durumları	24
B) ÖĞRETMENLERİN PROGRAMA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	25
1- MUHTEVAYA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	25
a) Hadis Dersinin Muhtevasının Sınıflara Göre Dengeli Bir Dağılım Gösterip Göstermediği Durumu	25
b) Hadis Dersinin Muhtevasının Dersin Amaçlarını Gerçekleştirecek Yeterlilikte Olup Olmadığı	27
c) Konuların Önem ve Öncelik Sırasına Göre Sıralanıp Sıralanmadığı	28
d) Konuların Yeterli Olup Olmadığı	29
e) Öğretmenlerin Ders Programında Var Olup da Gerek-siz Gördükleri Konular	30
f) Öğretmenlerin Hadis Kitabında Olmayıp da Bulunmasını	

İstedikleri Konular	31
g) Hadis Kitabında Konuların Anlaşılır Şekilde Açıklanıp Açıklanmadığı	32
2- ÖĞRETİM SÜREÇLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER	
a) Haftalık Ders Saatinin Yeterli Olup Olmadığı	34
b) Kaynak Eserlerden Yararlanma İle İlgili Görüşleri	35
c) Öğretmenlerin Hadis Dersine Önceden Hazırlanıp Hazırlanmadığı	36
d) Hadis Dersini İşlerken Hangi Yöntemleri Kullandıkları	37
e) Ders İşlenişinde En Çok Hangi Yöntemin Uygulanmasının Gerekliğine Dair Görüşleri	38
f) Derste Hadislerin Ezberlenmesi İle İlgili Öğretmenlerin Görüşleri	39
g) Hangi Faktörlerin Hadis Dersini Olumsuz Etkilediğine Dair Görüşleri	40
3- DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLER	
a) Öğretmenlerin, Öğrencilerin Hadis Dersine Karşı İlgileriyle İlgili Görüşleri	42
b) Hadis Dersinde Günlük Hayatta Karşılaşılan Problemlere Yeteri Kadar Çözüm Getirilip Getirilmediğine İlişkin Görüşler	43
II- HADİS DERSİ PROGRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİYLE İLGİLİ ÖĞRENCİLERİN GÖRÜŞLERİ	44
A) ÖĞRENCİLERE AİT KİŞİSEL BİLGİLER	
1- Cinsiyet Durumu	45

2- Yaş Durumları	46
3- İlkokulu Bitirdikleri Yer Yönünden Durumları	47
4- İlkokulu Bitirme Derecelerine Göre Durumları	48
5- Öğrencilerin Doğum Yerlerine Göre Dağılım	49
6- Oturdukları Yer Yönünden Durumları	50
7- Ailelerinin Kaldıkları Yere Göre Durumları	51
8- Anne-Babanın Sağ Olup Olmadığı Yönünden Durumları	52
9- Annelerinin Öğrenim Durumları	53
10- Babalarının Öğrenim Durumları	54
11- Ailelerinin Oturduğu Konutların Durumu	55
12- Anne ve Babalarının Meslek Durumu	56
13- Ailelerin Aylık Gelir Durumu	57
14- İlkokul Sonrasında Girmek İstedikleri Okula Göre Durumları	58
15- Sınıflara Göre Durumları	59
B) ÖĞRENCİLERİN PROGRAMA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	
1- MUHTEVAYA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	
a) Hadis Dersi Muhtevasının Ders Amaçlarını Gerçekleştirecek Yeterlikte Olup Olmadığı	60
b) Konuların Önem ve Öncelik Sırasına Göre Sıralanıp Sıralanmadığı	61
c) Konuların Yeterli Olup Olmadığı	62
d) Öğrencilerin Ders Programında Var Olup da Gereksiz Buldukları Konular	63

e) Öğrencilerin Hadis Kitabında Olmayıp da Bulunmasında Fayda Gördükleri Konulara İlişkin Görüşleri	64
f) Konuların Anlaşılır Olarak Açıklanıp Açıklanmadığı	66
2- ÖĞRETİM SÜREÇLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	
a) Dersle İlgili Kaynaklar Konusunda Kendilerine Rehberlik Yapılıp Yapılmadığı	67
b) Ders Kitabı Dışında Kaynak Eser Kullanılmasının Yararlı Olup Olmadığı	68
c) Haftalık Ders Saatinin Yeterli Olup Olmadığı	69
d) Hadis Dersinin Hangi Metodla İşlendiği	70
e) Öğretmenlerin Dersi Nasıl İşlemesi Gerektiği	72
f) Derste Öğretmenlere Rahatça Soru Sorup Soramadıkları	73
g) Derste Öncelikle Hangi Konularla İlgili Hadis Metinleri İşlenmesi Gerektiği	74
h) Derste Hadislerin Ezberlenmesi İle İlgili Görüşleri	75
3- DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	
a) Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesine Gelmelerinin Nasıl Gerçekleştiği	76
b) Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesine Devam Etmekten Memnun Olup Olmadıkları	77
c) Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesine Gelmekle Gerçekleştirmeyi Düşündükleri Amaçlar	79
d) İmam-Hatip Liselerindeki Genel Başarı Durumu	80
e) Hadis Dersindeki Başarı Durumu	81

f) Öğrencilerin Hadis Dersine İlgili Durumu	82
g) Hadis Dersine İlgili Duymalarının Nedenleri	83
h) Hadis Dersine İlgili Duymamalarının Nedenleri	84
i) Hadis Dersini Severek Okuyup Okumadıkları	86
ı) Hadis Dersinde Öğrencileri En Çok Mutlu Eden Husus	87
j) Öğrencilerin Hadis Dersini Kavrama Durumu	88
k) Hadis Dersinde Başarıyı Engelleyen Faktörler	89
l) Derste Öğrenilen Konuların Davranışlarda Değişiklik Yapıp Yapmadığı	90
m) Günlük Hayatta Karşılaşılan Problemlere Yeterli Çözümün Getirilip Getirilmediği	91
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
SONUÇ ve ÖNERİLER	93
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
ÖZET	99
1- Kişisel Bulgular	99
2- Programa İlişkin Bulgular	100
KAYNAKLAR	103
EKLER	
EK-1: Hadis Dersi Programı	106
Ek-2: Anket Uygulamak İçin Alınan Olur	113
Ek-3: Anket Soruları (Öğretmenlere Ait)	114
Ek-4: Anket Soruları (Öğrencilere Ait)	121

TABLÖLAR

TABLO NO:	SAYFA NO:
1- Örnekleme Oluşturan Öğretmen ve Öğrencilerin Sayısal Durumlarına Göre Dağılım	8
2- Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	14
3- Öğretmenlerin Yaş Durumlarına Göre Dağılımı	15
4- Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Dağılımı	16
5- Öğretmenlerin Mezun Oldukları Kurum	17
6- Yüksek Öğretimde Alınan Bilgilerin Meslek Dersleri Öğretmenliği İçin Yeterli Olup Olmadığına Göre Dağılımı	18
7- Meslek Derslerinin Her Birine Ait Özel Öğretim Teknikleri Bilgisine Sahip Olman Gerekliliği	19
8- Öğretmenlerin Hadis Dersini Okutmak İçin Kendilerini Yeterli Görmelerine Göre Dağılımı	20
9- Hadis Dersini Okuttukları Sınıflara Göre Dağılımı	21
10- Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitime Katılma Durumları	22
11- Hizmetiçi Eğitime Katılan Öğretmenlerin Faydalarını Görüp Görmelerine Göre Dağılım	23
12- Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitime İhtiyaç Duyup Duymadıklarına Göre Dağılım	24
13- Hadis Dersinin Muhtevasının Sınıflara Göre Dengeli Bir Dağılım Gösterip Göstermediğine Göre Dağılım	26
14- Hadis Dersinin Muhtevasının Dersin Amaçlarını Gerçekleştirecek Yeterlilikte Olup Olmadığına Göre Dağılım	27

15- Öğretmenlerin Konuların Önem ve Öncelik Sırasına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılım	28
16- Öğretmenlerin Konuların Yeterlilik Durumuna İlişkin Görüşlerine Göre Dağılım	29
17- Hadis Kitabında Konuların Açıklanışıyla İlgili Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Dağılım	32
18- Öğretmenlerin Haftalık Ders Saatinin Yeterliliğine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılım	34
19 Kaynak Eserlerden Yararlanmanın Faydasına İlişkin Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Dağılım	35
20- Öğretmenlerin Önceden Hadis Dersine Hazırlanma Durumlarına Göre Dağılım	36
21- Öğretmenlerin Hadis Dersini İşlerken Uyguladığı Yönteme Göre Dağılım	37
22- Ders İşlenişinde En Çok Hangi Yöntemin Uygulanması Gerektiğine Dair Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Dağılım	38
23Derste Hadislerin Ezberlenmesi İle İlgili Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Dağılım	39
24- Hadis Dersini Olumsuz Etkileyen Faktörlere Göre Dağılım	40
25- Öğretmenlerin, Öğrencilerin Hadis Dersine Karşı İlgilerine Dair Görüşlerine Göre Dağılım	42
26- Hadis Dersinde Günlük Hayatta Karşılaşılan Problemlere Yeteri Kadar Çözüm Getirilme Durumuna Göre Dağılım	43
27- Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Dağılım	45

28- Öğrencilerin Yaş Durumlarına Göre Dağılım	46
29- Öğrencilerin İlkokulu Bitirdikleri Yerlere Göre Dağılım	47
30- Öğrencilerin İlkokulu Bitirme Derecelerine Göre Dağılım	48
31- Öğrencilerin Doğduğu Yerleşim Yerlerine Göre Dağılım	49
32- Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Dağılım	50
33- Öğrencilerin Ailelerinin Kaldıkları Yere Göre Dağılımları	51
34- Anne-Babanın Sağ Olup Olmadığına Göre Dağılım	52
35- Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılım	53
36- Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Dağılım	54
37- Ailelerinin Oturduğu Konutların Durumuna Göre Dağılım	55
38- Anne ve Babalarının Meslek Durumuna Göre Dağılım	56
39- Ailelerin Ortalama Aylık Gelir Durumuna Göre Dağılım	57
40- İlkokul Sonrası Girmek İstedikleri Okula Göre Dağılımı	58
41- Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı	59
42- Hadis Dersi Muhtevasının Ders Amaçlarını Gerçekleş- tirecek Yeterlikte Olup Olmadığına Göre Dağılım	60
43- Konuların Önem ve Öncelik Sırasına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılım	61
44- Öğrencilerin Konuların Yeterlilik Durumuna İlişkin Görüşle- rine Göre Dağılım	62
45- Hadis Kitabındaki Konuların Açıklanışıyla İlgili Öğren- cilerin Görüşlerine Göre Dağılım	66
46- Dersle İlgili Kaynaklar Konusunda Kendilerine Rehberlik Yapılması Durumuna Göre Dağılım	67

47- Ders Kitabı Dışında Kaynak Eser Kullanılmasının Yararlı Olup Olmadığına Göre Dağılım	68
48- Haftalık Ders Saatinin Yeterliliğine İlişkin Öğrencilerin Görüşlerine Göre Dağılım	69
49- Hadis Dersinin İşleniş Metoduna Göre Dağılım	70
50- Öğretmenlerin Nasıl Ders İşlemesi Gerektiğine Göre Dağılım	72
51- Derste Öğretmenlere Ders İçi veya Ders Dışı Soru Sorabilmelerine Göre Dağılım	73
52- Derste Öncelikle Hangi Konularla İlgili Hadis Metinleri İşlenmesi Gerektiğine Göre Dağılım	74
53- Derste Hadislerin Ezberlenmesi İle İlgili Düşüncelerine Göre Dağılım	75
54- Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesine Gelmelerinin Nasıl Gerçekleştiğine Göre Dağılım	76
55- Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesine Devam Etmekten Memnun Olup Olmadıklarına Göre Dağılım	77
56- Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesine Gelmekle Hangi Amacı Gerçekleştirdiklerine Göre Dağılım	79
57- Öğrencilerin İmam-Hatip Liselerindeki Genel Başarı Durumuna Göre Dağılımı	80
58- Hadis Dersindeki Başarı Durumuna Göre Dağılım	81
59- Öğrencilerin Hadis Dersine İlgisine Göre Dağılım	82

60- Öğrencilerin Hadis Dersine Çok İlgi Duymalarına Göre Dağılım	83
61- Öğrencilerin Hadis Dersine Az ya da Çok Az İlgi Duymalarının Sebebi	84
62- Hadis Dersini Öğrencilerin Severek Okuma Durumlarına Göre Dağılım	86
63- Hadis Dersinde Öğrencileri En Çok Mutlu Eden Hususa Göre Dağılım	87
64- Hadis Dersini Kavrayabilmelerine Göre Dağılım	88
65- Öğrencilerin Hadis Dersinde Başarılı Olmalarını Engellleyen Faktörlere Göre Dağılım	89
66- Derste Öğrenilen Konuların Davranışlarda Değişiklik Yapıp Yapmadığına Göre Dağılım	90
67- Günlük Hayatta Karşılaşılan Problemlere Yeterli Çözüm Getirilme Durumuna Göre Dağılım	91

KISALTMALAR

A.g.e.	:Adı geçen eser
Ank.	: Ankara
A.Ü.Eğt. Bil. Fak.	:Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
A.Ü.S. Bil. Ens.	: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
b.	: Baskı
c.	: Cilt
Der.	: Dergi
D.İ.B.	: Diyanet İşleri Başkanlığı
İ.H.L.	: İmam-Hatip Lisesi
İst.,	: İstanbul
M.E.B..	: Milli Eğitim Basımevi
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar

BİRİNCİ BÖLÜM

A) PROBLEM VE AMAÇ

Din, toplumlar için vazgeçilmez sosyal bir vakıa ve sosyal bir gerçekliktir. Toplumun gelişmesi ve güçlenmesi bireylerinin hem maddi hem de manevi yönden güçlendirilmelerine ve moral değerlerinin yükseltilmesine bağlıdır.

Bir toplumda iktisadi ve teknik gelişmeler kadar, hatta onlardan daha çok manevi kalkınmaya ihtiyaç vardır. Teknik gelişmelerle manevi gelişme arasında bir denklik oluşturulmadıkça huzurlu, müreffeh ve sağlıklı bir toplum iradesi ortaya koymak mümkün değildir. Her iki gelişme arasında uyum sağlandığı oranda sağlıklı bir toplum yapısı ortaya çıkar.¹

İnsanı mutluluğa erdştirebilmek için sadece ekonomik ihtiyaçların doyorulmasının yetersizliği modern dünyanın tesbit ettiği bir hakikattir. İnsanın bedensel güdülerinin yanında sosyal ve ruhsal güdülerinin de doyorulması gerekir. Zira insan çift yönlü bir varlıktır.

Din, insanın tüm benliğine yönelmekte ve onun inancına, duygusuna, düşüncesine ve zihnine hitap etmektedir. İnsanı duygu,

¹ Mehmet Bayraktar, *Türkiye'de Yaygın ve Örgün Din Eğitimi Meseleleri* Din Eğitimi Der., 1987, sayı 11, s. 21.

irade ve düşünce bakımından dengeli bir fert olmaya itmektedir. Kişinin duygularını inceltir, düşüncesini geliştirir ve iradesini kuvvetlendirir.² İnsanın kendisine, ailesine, milletine ve tüm insanlığa faydalı bir fert olmasını sağlar.

İşte bu nedenledir ki din eğitiminin fert ve toplum için gerekli olduğu açıkca anlaşılmaktadır.

Din eğitim ve öğretiminde istenilen, beklenen hatta zaman zaman amaçlanan sonuç ortaya çıkmıştır. Zamanın akışına, gelişme ve değişmelere uygun ilke ve metodları geliştirilemeyen bir eğitim alanından, bundan başkasını beklememek gerekir. Bununla beraber genel eğitim ve öğretim içinde yer alan din eğitim ve öğretiminin modern eğitim teorileri ve kurallarıyla temellendirilmesi gereği gün geçtikçe daha çok kendini duyurmaktadır.³

Fert ve toplum için çok önemli olan dinin varlığını sürdürmesi ve yeni nesillere en iyi ve en doğru bir şekilde aktarılabilmesi, ancak iyi bir din eğitim ve öğretimiyle mümkün olabilir. Birçok ülkede dini konular ferdi bir problem olduğu kadar toplumsal bir problem olarak da görülmektedir.⁴

Sosyal yönden bunalımın içinde bulunan "batı ülkeleri, insanın içinde bulunduğu ruhi ve sosyal problemlerin çözümünde dinin moral

² Hüseyin Peker, *Din ve Ahlak Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları*, Samsun, 1991, s. 16.

³ Neda Armaner, *Din Eğitiminde Psikolojinin Önemi*, A.Ü.İ.F.Der., c. 23, Ankara, 1987, s. 215.

⁴ Peker, a.g.e., s. 17.

gücüne sığınmanın gerektiğini çoktan görmüşler"dir.⁵ Bu yüzden eğitim sahasındaki çalışmalarında din eğitim ve öğretimine büyük bir değer vermişlerdir.

Ülkemizde din eğitimi örgün olarak Milli Eğitim Bakanlığı,yaygın olarak da Diyanet İşleri Bakanlığınca yürütülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak din eğitimi veren kurumların başında İmam-Hatip Liseleri gelmektedir. 30. 10. 1951 tarih ve 601 sayılı müdürler komisyonu kararıyla ilk olarak 7 ilimizde açılan⁶ İmam-Hatip Liseleri 3 yıllık orta kısım ve dört yıllık lise kısmı olmak üzere toplam yedi yıllık bir öğrenim dönemini kapsamaktadır. Hem mesleğe, hem de yüksek öğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan İmam-Hatip Liselerinin amaçları, imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli en az lise seviyesinde genel ve mesleki öğrenim görmüş elemanlar yetiştirmektir.⁷

İmam-Hatip Liseleri üç yıllık orta kısım ve dört yıllık lise kısmı olmak üzere toplam yedi yıllık bir öğrenim dönemini kapsamaktaydı. Ancak yeni uygulamayla lise kısımlarında ders geçme ve kredi sistemi getirilmiştir.

1991-92 öğretim yılından itibaren Talim ve Terbiye Kurulunun 29. 08. 1991 tarih ve 130 sayılı kararı ekindeki şartları taşıyan ve

⁵ Halis Ayhan, *Din Eğitim ve Öğretimi*, DİB Yay., Ankara, 1985, 1.b., s. 70.

⁶ Cumhuriyet Döneminde Eğitim, M.E.B. Ankara, 1983, s. 419.

⁷ İmam- Hatip Liseleri Öğretim Programları, M.E.B. Ankara, 1985, s. 11.

istekli olan orta öğretim kurumlarında ders geçme ve kredi uygulamasına geçilmiştir.

Bu sistemin yönetmeliği 02. 09. 1991 tarih ve 20979 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur. İlgili yönetmelik tebliğler dergisi ekinde de yayımlanarak bütün liselere gönderilmiştir.

Önceki sisteme göre Hadis dersi 10, 11 ve 12. sınıflarda , haftada ikişer saat olmak üzere yıl boyunca okutuluyordu.⁸

Kredi sistemine göre ise Hadis dersi haftada 4 saat 2 dönem zorunlu olarak okutulmaktadır. Seçmeli olarak ise yine haftada 4 saat 2 dönem seçilebilir. Ancak seçmeli olarak öğrencinin isteğine bırakılmıştır.⁹

Ülkemizde "Din Eğitimi" alanında yapılan araştırmaların giderek arttığı görülmektedir. Ancak İmam-Hatip Liselerinde okutulmakta olan meslek dersleri üzerine müstakil çalışmalar henüz yapılmamıştır.

Büyük ölçüde halkın ihtiyaç ve isteklerinin ürünü olarak ortaya çıkan İmam-Hatip. Liselerinde okutulmakta olan Hadis dersi programının incelenmesi ve değerlendirilmesi bu dersin işlevinin belirlenmesi açısından oldukça önemli görülmektedir.

⁸ İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okulların Haftalık Ders Dağıtım Çizelgeleri, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 24. 04. 1986 tarihli 99 sayılı kararı, M.E.B. Ankara, 1986, s. 35.

⁹ Tebliğler Der. (02. 09. 1991 tarih ve 2342, 2343 sayılı, ayrıca 12. 10. 1992 tarih ve 2368 sayılı)

İşte biz bu çalışmamızda Imam-Hatip Liselerinde okutulan Hadis derslerini ilmi ve pedagojik esaslar çerçevesinde ele alarak incelemeyi düşündük. Hadis dersi programını öğrenci ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirmek ve programın uygulanmasında ortaya çıkan sorunları belirleyip program geliştirme açısından yorumunu yapmak istedik.

Bu araştırmamızla ders programının geliştirilmesine katkı sağlanacağı gibi dersin sağlam temellere oturtulması ve bu konuda yapılacak çalışmalara katkıda bulunması da ümit edilmektedir. Zira eğitimi ilmi ve pedagojik esaslara göre yapmak tüm eğitimcilerin olduğu kadar, din eğitimcilerinin de sorunudur.

Bu araştırmayla hem öğrencilere hem de öğretmenlere başvurarak cevap bulmaya çalışacağımız sorular şunlar olacaktır.

- 1- Hadis dersinin amaçlarına hangi oranda ulaşılmaktadır ?
- 2- Programdaki konular uygun ve yeterli midir ?
- 3- Öğrenci-öğretmen ilişkileri yeterli düzeyde midir ?
- 4- Derse karşı öğrencilerin ilgi ve tutumları nasıldır ?
- 5- Derse karşı öğrenciler ne denli güdülenmişlerdir ?
- 6- Öğretim süreçleri yeterli düzeyde midir ?

7 Hadis dersine giren öğretmenler nicelik ve nitelik bakımlarından yeterli düzeyde yetiştirilmekte midir ?

8- Dersin işlenişinde ortaya çıkan sorunlar ve çözüm önerileri neler olabilir ?

9- Programın işlenişinde metod birliği sağlanmış mıdır ?

10- Varsa öğrencilerin ve öğreticilerin problemleri nasıl bir dağılım göstermektedir ?

B-) VARSAYIMLAR

İmam-Hatip Liselerinde hadis dersi gören öğrencilerin çoğunun hadis dersi okuma merakı içinde olduğunu, hadislerin mana ve yorumlarını tam olarak kavrayamadıkları, günlük hayatta karşılaştıkları soru ve problemlere yeterli çözümün getirilmediği, ayrıca öğrencilerin problemlerini bu derste rahatça gündeme getirip hadislerin ışığı altında tartışma imkanı bulamadıkları varsayılmıştır.

Yine öğretmenlerin Hadis dersini okutmak için kendilerini yeterli görmedikleri ve hizmetiçi eğitime ihtiyaç duydukları varsayılmıştır.

C) SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, araştırmanın yapıldığı okullarda görev yapan öğretmenler ve bu dersi 12. sınıfta okuyan öğrencilerin verdiği cevaplarla sınırlıdır.

Ayrıca İmam-Hatip Liselerinde okutulan Hadis dersi ders programlarının amaç, muhteva, öğretim süreçleri ve değerlendirme boyutlarına ilişkin problemlerle sınırlıdır. Buna göre bu araştırmadaki sonuçlar genellenirken bu sınırlılıklar göz önünde bulundurulmalıdır.

D) KAPSAM VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın kapsamını Ordu merkez ve ilçelerindeki imam-hatip liseleri öğretmenleri ve bu dersi okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın kapsamı geniş olduğundan ihtiyaç duyulan bilgilerin toplanmasında örneklem alma yoluna gidilmiştir. Örnekleme Ordu merkez, Fatsa, Ünye, Ulubey imam-hatip liselerinde bu dersi 12. sınıflarda okuyan öğrenciler ve Ordu merkez, Fatsa, Ünye, Ulubey, Terme, Gököy, Kumru ve Korgan İmam-Hatip Liselerinde hadis dersini daha önceki yıllarda okutmuş ve halen okutmakta olan öğretmenler dahil edilmiştir.

Anketin uygulandığı okullar seçilirken yerleşim merkezlerinin sosyo-ekonomik özellikleri dikkate alınmıştır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenler ve öğrencilerin sayısal durumları:

TABLO - 1

Örneklemini oluşturan Öğretmen ve Öğrencilerin sayısal durumlarına göre dağılımı:

Örneklem	Öğretmen		Öğrenci	
	Sayı	%	Sayı	%
Ordu	13	26	100	33.3
Fatsa	11	22	95	31.7
Ünye	8	16	80	26.7
Ulubey	5	10	25	8.3
Terme	8	16	-	-
Gölköy	2	4	-	-
Kumru	2	4	-	-
Korgan	1	2	-	-
TOPLAM	50	100	300	100

E) YÖNTEM VE BİLGİ TOPLAMA ARAÇLARI

İmam-Hatip Liselerinde okutulan meslek dersleri ile ilgili olarak bu güne kadar herhangi bir araştırma yapılmadığından araştırmamızda birinci derecede kaynak öğrenci ve öğretmenlerle yaptığımız mülakaat ve uyguladığımız anketlerin sonuçları olmuştur. İmam-Hatip Liselerinde okuyan öğrencilerin psiko-sosyal problemleri, din eğitiminin metodları, hadis dersiyile ilgili problemler, İmam-hatip liselerinde sağlıklı bir eğitim yapılabilmesi açısından gerekli bilgiler için bu alandaki diğer çalışmalardan yararlanılmıştır.

Araştırmamızda anket metodu uygulanmıştır. Anketin hazırlanmasında örnekleme alınan öğretmen ve öğrencilere Mayıs 1993 tarihinde Ordu Merkez İmam-Hatip Lisesinde "Hadis dersiyile ilgili kanaat ve düşüncelerinizi belirtiniz" şeklinde bir soru yöneltilmiş ve yazılı olarak cevaplandırmaları istenmiştir. Anket soruları hazırlanırken bu cevaplar göz önünde bulundurulmuştur.

Anketin son duruma getirilmesinde uzmanların araştırma yöntemi ile ilgili kaynaklardan yararlanılmış ve danışman hocayla yapılan istişarelerden sonra anketlere son şekilleri verilerek öğretmen ve öğrenciler için farklı iki anket hazırlanmış ve çoğaltılarak uygulanmıştır.

Hem öğrenci, hem de öğretmen anketlerinde Hadis dersi ile ilgili problemlerin yanında kişisel problemleri içeren sorulara da yer

verilmiştir. Bazı sorulara "başka belirtmek istedikleri olup olmadığı" sorulmuştur. Ayrıca her iki anketin sonuna "anket ile ilgili genel düşüncelerini ve ilave etmek istediklerini" yazmaları istenmiştir. Ankete katılanların büyük çoğunluğu bu bölüme anketin düzenlenmesinden dolayı teşekkür dileklerini belirtmişlerdir. Bu durum ankete katılanların sorulan sorulara samimi cevap verdiklerinin bir belirtisi olarak görülmektedir.

F) ANKETLERİN DAĞITIMI VE TOPLANMASI

İmam-Hatip Lisesi öğretmen ve öğrencilerini kapsayan anketlerin hangi okullarda kimlere uygulanacağı önceden tesbit edilerek anketlerin dağıtımına özen gösterilmiştir.

Örnekleme giren 4 okuldan 150 kız ve 150 erkek olmak üzere toplam 300 öğrenciye Aralık 1993 tarihinde anket uygulanmıştır. Öğrencilere anket, araştırmacının bizzat kendisi tarafından uygulanmıştır. Anket öncesi öğrenciler anket konusunda aydınlatılmış ve ankette yer alan sorulara objektif ve samimi cevap vermeleri sağlanmıştır.

Öğretmenler için de toplam 50 adet anket formu dağıtılmış ve Hadis dersini okutmuş ya da okutmakta olmasına dikkat edilmiş, bu dersi okutmayanlara anket uygulanmamıştır.

Anketlerin tamamı öğretmen ve öğrenciler tarafından doldurulmuş ve cevaplandırılan anketler değerlendirilmeye alınmıştır.

G) VERİLERİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI

Anketlerin uygulanması tamamlandıktan sonra anketler tek tek incelenerek kontrol edilmiş ve toplanan anketlerin ayrı ayrı çeteleleri tutulmuş ve bu çeteleler tablolaştırılarak frekans yüzdeleri alınmıştır. Açık uçlu olan sorulara verilen cevaplar da okunup değerlendirilerek anketteki soru sırasına göre tablolar arasına konulmuştur. Birtakım karşılaştırmalar yapılarak sonuçlar tartışılıp yorumlanmıştır. Sonuçlara göre öneriler yapılarak, özet ile araştırma tamamlanmıştır.

H) TANIMLAR

Eğitim: Bir plan ve hedefe göre insanın yetiştirilmesi, ruh ve beden sağlığını koruyarak geliştirilmesi için yapılan bütün çalışmalar olarak anlaşılmaktadır.¹⁰

Eğitim, çocuklara, ergenlere ve yetişkinlere kazandırılacak zihinsel ve bedensel yeteneklerin tümünü kapsayan her çeşit yetiştirme işlemidir.¹¹

Öğretim: Belli bir amaç için gereken bilgileri verme işi, tedris, tedrisat, tâlim.¹²

¹⁰Halis Ayhan, *Eğitime Giriş ve İslamiyetin Eğitime Getirdiği Değerler*, Damla Yayınevi, 1986, s. 14.

¹¹ Mahmut Adem, *Eğitim Fincansmanı Ders Notları*, Ank., A.Ü.Eğt. Bil. Fak., 1983, s. 15.

¹² Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, s. 626.

Eğitim Programı: Bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, Milli Eğitimin ve Kurumun amaçlarının gerçekteşmesine dönük tüm faaliyetlerdir.¹³

Öğretim Programı: Eğitim programı içinde ağırlık taşıyan bu kesim, genellikle belli bilgi kategorilerinden oluşan ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır.¹⁴

Ders Programı: Öğretim programlarında yer alan bilgi kategorilerinin, disiplinlerin ve faaliyet alanlarının, eğitim amaçlarıyla ilgisi olan özel amaçlarını gerçekteştirmeleri için öğretim ilkelerini, konuların alt kategorilerini ve değerlendirme esaslarını içeren ve eğitimin programlarındaki esasları öğrenci davranışına dönüştüren programlardır.¹⁵

Program Değerlendirme: Bir programın önceden belirlenen amaçlara ulaştırma derecesi ve değerini belirleme sürecidir.¹⁶

¹³Fatma Varış, *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikleri* A.Ü.Eğt. Bil. Fak. Yay., no 75, Ank., 1971, s. 17.

¹⁴ Varış, a.g.e., ss. 314-321.

¹⁵ Varış, a.g.e., s. 16.

¹⁶ Nurşen Tekin, *Ortaokullarda Din Kül. ve Ah. Bil. Ders Programlarının Değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi) A.Ü.S.Bil.,Ens., 1986, s. 19.

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

I- Hadis Dersi Programının Değerlendirilmesiyle İlgili Öğretmenlerin Görüşleri:

Bu bölümde, Hadis dersi programına ait bulgular iki ana bölüm halinde verilmektedir.

A- Kişisel Bilgiler

B- Programa İlişkin Bulgular

Programa ilişkin bulgular ise,

1- Muhtevaya ilişkin bulgular

2- Öğretim süreçlerine ilişkin bulgular

3- Değerlendirmeye ilişkin bulgular olarak ele alınmıştır

Bu bölümlerle ilgili olarak önce öğretmenlerin, sonra da öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir.

A) ÖĞRETMENLERE AİT KİŞİSEL BİLGİLER

1- Cinsiyet Durumları:

TABLO-2

Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	4	8
Erkek	46	92
TOPLAM	50	100

Tablo 2' de görüldüğü gibi ankete katılan öğretmenlerin %92'si erkek,%8'i kadındır. Bu durum bayan meslek dersleri öğretmenlerinin azlığından kaynaklanmaktadır.

2-Yaş Durumları

TABLO-3

Öğretmenlerin Yaş Durumlarına Göre Dağılımı

Yaş	Sayı	%
25 veya daha küçük	5	10
26-30 arası	10	20
31-40 arası	23	46
41 ve daha yukarısı	12	24
TOPLAM	50	100

Tablo 3'de görüldüğü gibi ankete katılan öğretmenlerin yarıya yakın kısmı 31-40 arası yaş grubundadır. Bunlar %46 ile en büyük grubu oluşturmaktadır.

3- Kıdem Durumları

TABLO - 4

Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Dağılımı

Kıdem Durumu	Sayı	%
0-3 yıl	8	16
3-8 yıl	11	22
9-15 yıl	15	30
16-20 yıl	12	24
21 ve daha yukarı	4	8
TOPLAM	50	100

Tablo 4'e göre öğretmenlerin %30'u 9-15 yıl, %24'ü 16-20 yıl, %22'si 3-8 yıl kıdeme sahiptir.

4- Mezun Oldukları Okul Yönünden Durumları

TABLO - 5

Öğretmenlerin Mezun Oldukları Kurum

Mezun Olunan Okul	Sayı	%
Yüksek İslam Enstitüsü	26	52
İlahiyat Fakültesi	24	48
İslami İlimler Fakültesi	-	-
Yurtdışı	-	-
TOPLAM	50	100

Yukarıdaki verilere göre öğretmenlerin %52'si Yüksek İslam Enstitüsü mezunu, % 48'i İlahiyat Fakültesi mezunudur.

5- Yüksek Öğretimde Aldıkları Bilgilerin Meslek Dersleri Öğretmenliği İçin Yeterli Olup Olmadığı Yönünden durumları

TABLO-6

Yüksek Öğretimde Alınan Bilgilerin Meslek Dersleri Öğretmenliği İçin Yeterli Olup Olmadığına Göre Dağılımı

Yeterlilik Durumu	Sayı	%
Yeterlidir	27	54
Kısmen Yeterlidir	23	46
Yetersizdir	-	-
TOPLAM	50	100

Tablo 6'da görüldüğü gibi öğretmenlerin %54'üne göre yüksek öğretimde alınan bilgiler meslek dersleri öğretmenliği için yeterli, %46'sına göre ise kısmen yeterlidir.

6- Meslek Derslerinin Her Birine Ait Özel Öğretim Teknikleri Bilgisine Sahip Olmanın Gerekliliği Konusundaki Düşünceleri

TABLO - 7

Meslek Derslerinin Her Birine Ait Özel Öğretim Teknikleri Bilgisine Sahip Olmanın Gerekliliği

Özel Öğretim Teknikleri Bilgisi	Sayı	%
Tamamen Doğru	37	74
Kısmen Doğru	12	24
Yanlış	1	2
TOPLAM	50	100

Tablo 7'de görüldüğü gibi öğretmenlerin %74'ü meslek dersleri öğretmenlerinin derslerle ilgili özel öğretim teknikleri bilgisine sahip olmaları gerektiğinin tamamen doğru olduğunu belirtirken, %24'ü bunun kısmen doğru olduğunu, %2'si ise yanlış olduğunu ifade etmiştir.

Bu sonuca göre özel öğretim teknikleri bilgisine sahip olmak gerektiği önem arz etmektedir. Bunun için Fakültelerimizde meslek dersleri ile ilgili özel öğretim tekniklerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

7- Hadis Dersini Okutmak İçin Kendilerini Yeterli Görmelerine Göre Durumları

TABLO - 8

Öğretmenlerin Hadis Dersini Okutmak için Kendilerini Yeterli Görmelerine Göre Durumları

Yeterlilik Durumu	Sayı	%
Evet	30	60
Kısmen	20	40
Hayır	-	-
TOPLAM	50	100

Tablo 8'de görüldüğü gibi öğretmenlerin %60'ı hadis dersini okutmak için kendilerini yeterli görürken, %40'ı kısmen yeterli görmektedir.

Çıkan sonuca göre öğretmenlerin kendilerini yeterli görmediklerine dair öne sürdüğümüz varsayımımız tam olarak doğrulanmayıp kısmen doğru olduğu anlaşılmaktadır.

8- Hadis Dersini Okuttukları Sınıflara Göre Durumları

TABLO - 9

Öğretmenlerin Hadis Dersini Okuttukları Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	Sayı	%
11. Sınıf	20	40
12. Sınıf	30	60
TOPLAM	50	100

Hadis dersini 11. sınıfta okutan öğretmenlerin oranı %40, 12. sınıfta okutanların oranı ise %60'dır.

9- Hizmetiçi Eğitime Katılma Durumları

TABLO - 10

Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitime Katılma Durumları

Hizmetiçi Eğitim	Sayı	%
Katıldım	2	4
Katılmadım	48	96
TOPLAM	50	100

Tablo 10'da görüldüğü gibi öğretmenlerin %96'sı hizmetiçi eğitime katılmamıştır.

10- Hizmetiçi Eğitime Katılan Öğretmenlerin Faydalarını Görüp Görmemelerine Göre Durumları

TABLO 11

Hizmetiçi Eğitime Katılan Öğretmenlerin Faydalarını Görüp Görmemelerine Göre Dağılım

Hizmetiçi Eğitimin faydası	Sayı	%
Oldukça yararlı oldu	2	100
Kısmen yararlı oldu	-	-
Pek yararlı olmadı	-	-
TOPLAM	2	100

Yukarıdaki verilere göre hizmetiçi eğitime katılan 2 öğretmen de bu eğitimin faydasını gördüklerini belirtmiştir.

11- Hizmetiçi Eğitime İhtiyaç Duyup Duymadıklarına Göre Durumları

TABLO - 12

Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitimine İhtiyaç Duyup Duymadıklarına Göre Dağılım

Hizmetiçi Eğitime İhtiyaç Duyma	Sayı	%
İhtiyaç duyuyorum	35	70
İhtiyaç duymuyorum	7	14
Hizmetiçi eğitimde bir şey verildiğine inanmıyorum	3	6
Kararsızım	5	10
TOPLAM	50	100

Tablo12'de görüldüğü gibi öğretmenlerin %70'i hizmetiçi eğitime ihtiyaç duymakta, %14'ü ihtiyaç duymamaktadır.

Öğretmenlerin hizmetiçi eğitime ihtiyaç duyduklarını varsaymıştık. Çıkan sonuca göre bu varsayımımız doğrulanmaktadır.

Kurak'ın Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi programı ile ilgili 1987 yılında yaptığı araştırmada öğretmenlerin yarıya yakınının (%44) hizmetiçi eğitime ihtiyaç duydukları görülmüştür.¹⁷

Anketin sonucunda da görüldüğü gibi öğretmenlerin ekseriyeti hizmetiçi eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Öğretmenlerin meslekî alanda başarılı olabilmeleri için iyi yetişmeleri gerekmektedir. Bunun için de hizmetiçi eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmelidir.

B) ÖĞRETMENLERİN PROGRAMA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Bu bölümde hadis ders programı, muhteva, öğretim süreçleri ve değerlendirme boyutlarında ele alınmıştır.

1- MUHTEVAYA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

a) Hadis Dersinin Muhtevasının Sınıflara Göre Dengeli Bir Dağılım Gösterip Göstermediği Durumu

¹⁷ İbrahim Kurak, *Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programının Değerlendirmesine İlişkin Ankara İl Merkezinde Bulunan Alan Öğretmenleri ve Öğrencilerin Görüşleri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Ü.S.Bil. Ens., 1987, s.20.

TABLO - 13

Hadis Dersinin Muhtevasının Sınıflara Göre Dengeli Bir Dağılım Gösterip Göstermediğine Göre Dağılım

Muhtevanın Dağılımı	Sayı	%
Dengeli dağılmıştır	11	22
Kısmen dengelenmiştir	32	64
Denge hiç dikkate alınmamıştır	5	10
Kararsızım	2	4
TOPLAM	50	100

Tablo 13'de görüldüğü gibi öğretmenlerin %22'sine göre muhteva sınıflara göre dengeli dağılmış, %64'üne göre kısmen dengelenmiş, %10'una göre denge dikkate alınmamıştır. %4'ü de kararsızlıklarını belirtmişlerdir

b) Hadis Dersinin Muhtevasının Dersin Amaçlarını Gerçekleştirecek Yeterlilikte Olup Olmadığı

TABLO - 14

Hadis Dersinin Muhtevasının Ders Amaçlarını Gerçekleştirecek Yeterlilikte Olup Olmadığına Göre Dağılım

Muhtevanın Amaçları Gerçekleştirmedeki Yeterliliği	Sayı	%
Evet	7	14
Kısmen	36	72
Hayır	5	10
Kararsızım	2	4
TOPLAM	50	100

Yukarıdaki verilere göre öğretmenlerin sadece %14'ü Hadis dersinin muhtevasının ders amaçlarını gerçekleştirmede yeterli olduğunu, %72'si kısmen yeterli olduğunu, %10'u yetersiz olduğunu belirtmiştir. Kararsız olanların oranı ise %4'dür.

Çıkan sonuca göre muhteva, dersin amaçlarını kısmen gerçekleştirmektedir.

c) Konuların Önem ve Öncelik Sırasına Göre Sırlanıp Sıralanmadığı

TABLO - 15

Öğretmenlerin, konuların önem ve öncelik sırasına ilişkin Görüşlerine Göre Dağılım

Konuların Önem ve Öncelik Sırası	Sayı	%
Sıralanmıştır	28	56
Sıralanmamıştır	16	32
Konular birbirinden kopuk ve ilgisizdir	3	6
Kararsızım	3	6
TOPLAM	50	100

Öğretmenlerin %56'sı konuların önem ve öncelik sırasına göre sıralandığını, %32'si sıralanmadığını belirtmiştir.

Görüldüğü üzere öğretmenlerin yarısından fazlasına göre konular önem ve öncelik sırasına göre sıralanmıştır.

d) Konuların Yeterli Olup Olmadığı

TABLO - 16

Öğretmenlerin Konuların Yeterlilik Durumuna İlişkin Görüşlerine Göre Dağılım

Konuların Yeterliliği	Sayı	%
Yeterli buluyorum	22	44
Yeterli bulmuyorum	22	44
Gereksiz konular var	6	12
TOPLAM	50	100

Tablo 16'da görüldüğü gibi öğretmenlerin %44'ü konuları yeterli bulurken, %44'ü ise yeterli bulmamaktadır. Gereksiz konular var diye düşünüyorum diyenlerin oranı da %12'dir.

Sonuca göre Hadis dersinin konuları yeniden ele alınarak geliştirilmelidir.

e) Öğretmenlerin ders programında var olup da gereksiz gördükleri konular:

Öğretmenler ders kitaplarında olup da gereksiz gördükleri konuları şöyle belirtmişlerdir:

"Ders programında usul konularına teferruatlı bir şekilde yer verilmiştir." (Sayı 13, %26)

"Bazı konular hem aynı sınıfın programında hem de sınıflar arasında fazla tekrar edilmiştir. Özellikle zayıf hadislerin çeşitleri bu şekildedir." (Sayı 8, %16)

"Hadis çeşitlerinin tanımlarında müphem açıklamalar yer almaktadır. Konularının açıklanışının daha sade ve anlaşılır olması yararlı olacaktır." (Sayı 10, %20)

"Bazı ayrıntılara yer verilmiş, bunlar gereksizdir." (Sayı 7, %14)

"Seviye üstü konular çok var." (Sayı 6, %12)

"Hadis usulü metinleri gereksiz." (Sayı 3, %6)

"Zaman, mekan ve eğitim yönünden konuları hazmettirmek zor." (Sayı 3, %6) şeklinde cevaplar vermişlerdir.

f) Öğretmenlerinin Hadis kitabında olmayıp da bulunmasını istedikleri konular:

Öğretmenler hadis kitabında bulunması gereken konularla ilgili şu önerilerde bulunmuşlardır:

"Kitaptaki uydurma hadis ve yalan hadis yerine uydurma haber veya yalan haber şeklinde sıfatlandırılma yapılmalıdır. Çünkü hadisin yalanı veya uydurması olmaz. Böyle bir durum varsa o zaman hadis olmaz." (Sayı 4, %8)

"Seçme hadislere çok yer verilmelidir." (Sayı 12, %24)

Hadis metinleri güncel olmalıdır, günün şartlarına göre metinler seçilmelidir. (Sayı 9, %18)

"Hadislerin sonlarında manalarının yanında hükümler ve konuların anlaşılmasına yardımcı olacak özetler bulunmalıdır." (Sayı 8, %16)

"Hadis metinleri seçilirken çevre, sağlık gibi çağın problemleriyle ilgili hadislere de yer verilmelidir." (Sayı 7, %14)

"Ahkam hadisleri konulabilir." (Sayı 4, %8)

"Hadis istilahlarının bulunması gerekir." (Sayı 3, %6)

"Fukahanın hüküm çıkardığı hadisler kitaba alınmalıdır." (Sayı 2, %4)

"Çevrenin korunması ve Tıbbu'n-Nebi ile ilgili hadislere yer verilmelidir." (Sayı 1, %2)

g) Hadis Kitabında Konuların Anlaşılır Şekilde Açıklanıp Açıklanmadığı

TABLO - 17

Hadis Kitabında Konuların Açıklanışıyla İlgili Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Dağılım

Konuların Açıklanışı	Sayı	%
Açıklamaları anlaşılır ve uygun buluyorum	12	24
Konular tam anlaşılmıyor	22	44
Günümüzde tartışılan bazı konular yeterli açıklanmamış	16	32
TOPLAM	50	100

Yukarıdaki verilere göre öğretmenlerin %24'ü açıklamaları anlaşılır ve uygun bulurken %44'üne göre konular tam anlaşılmamakta, %32'sine göre de günümüzde tartışılan bazı konular yeterli olarak açıklanmamıştır.

Ortaya çıkan sonuca göre hadis kitabındaki konular öğretmenlerin çoğunluğuna göre tam olarak anlaşılmamaktadır. Öğretmenler bu konuların daha iyi anlaşılması için şu açıklamaları getirmişlerdir:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hayatına daha fazla yer verilmelidir. Kur'an ve Sünnet ilişkisi geliştirilmelidir. Mevzu hadisler toplumda çok yaygındır. Bu konu çok geniş kapsamlı bir şekilde işlenmelidir.

2- ÖĞRETİM SÜREÇLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

a) Haftalık Ders Saatinin Yeterli Olup Olmadığı

TABLO - 18

Öğretmenlerin Haftalık Ders Saatinin Yeterliliğine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılım

Ders Saatinin Yeterliliği	Sayı	%
Yeterlidir	27	54
Yeterli değil, çoğaltılmalıdır	23	46
Ders saati fazla geliyor, azaltılmalıdır	-	-
TOPLAM	50	100

Tablo 18'de görüldüğü gibi öğretmenlerin %54'üne göre ders saati yeterlidir. %46'sına göre ise ders saati yeterli değildir, çoğaltılmalıdır. Görüldüğü gibi öğretmenlerin yarıya yakınına göre ders saati yeterli değildir. Bu sürenin yeniden gözden geçirilmesinde fayda vardır.

b) Kaynak Eserlerden Yararlanma İle İlgili Görüşleri

TABLO - 19

Kaynak Eserlerden Yararlanmanın Faydasına İlişkin Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Dağılım

Kaynak Eserlerden Yararlanma	Sayı	%
Oldukça yararlıdır	47	94
Biraz yararlıdır	2	4
Yararlı değildir	1	2
Kararsızım	-	-
TOPLAM	50	100

Yukarıdaki verilere göre öğretmenlerin %94'ü kaynak eserlerin yararına inanmaktadır. Kaynak eserler öğrencileri dersle ilgili, daha bilgili kılar ve derse anlatım zenginliği verir.

c) Öğretmenlerin Hadis Dersine Önceden Hazırlanıp Hazırlanmadığı

TABLO - 20

Öğretmenlerin Önceden Hadis Dersine Hazırlanma Durumlarına Göre Dağılım

Derse Önceden Hazırlanma	Sayı	%
Hiçbir zaman hazırlanma ihtiyacı duymam	-	-
Bazan hazırlanma ihtiyacı duyarım	26	52
Her zaman hazırlanma ihtiyacı duyarım	24	48
TOPLAM	50	100

Tablo 20'de görüldüğü gibi öğretmenlerin %52'si derse bazan hazırlanma ihtiyacı duymakta, %48'i her zaman hazırlanma ihtiyacı duymaktadır.

d) Hadis Dersini İşlerken Hangi Yöntemleri Kullandıkları

TABLO - 21

Öğretmenlerin Hadis Dersini İşlerken Uyguladığı Yönteme Göre Dağılım

Öğretmenlerin Derste Uyguladığı Yöntem	Sayı	%
Dersi anlatır, gerekli husuları not tuttururum	15	30
Öğrencilere anlattırır, eksikleri tamamlarım	2	4
Soru-cevap yöntemi ile işlerim	14	28
Her konuya uygun yöntem belirler ona göre işlerim	19	38
TOPLAM	50	100

Tablo 21'de görüldüğü gibi öğretmenlerin %30'u dersi kendilerinin anlattıklarını, %4'nün öğrencilere anlattırdıklarını, %28'i soru-cevap yöntemini uyguladıklarını, %38'i ise her konuya uygun yöntem belirleyip dersi ona göre işlediklerini ifade etmişlerdir.

e) Ders İşlenişinde En Çok Hangi Yöntemin Uygulanmasının Gerekliğine Dair Görüşleri

TABLO - 22

Ders İşlenişinde En Çok Hangi Yöntemin Uygulanması Gerekliğine Dair Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Dağılım

En çok uygulanması gereken yöntem	Sayı	%
Öğretmenin anlatması gerekir	8	16
Öğrencilerin anlatması gerekir	4	8
Tartışma yöntemi uygulanmalıdır	15	30
Soru-cevap yöntemiyle ders işlenmelidir	23	46
TOPLAM	50	100

Yukarıdaki verilere göre öğretmenlerin %16'sı dersi öğretmenin anlatmasını, %30'u tartışma metodunu, %46'sı ise soru-cevap metodu ile dersin işlenmesi gerektiğini ifade etmektedirler.

Tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerin yarıya yakını hadis dersinin öğretiminde soru-cevap metodunun uygulanmasını istemektedirler. Öğrencilerin derse katılımını sağlamak amacıyla soru sorulup alınan cevaplarla ders işlenmelidir.

f) Derste Hadislerin Ezberlenmesi İle İlgili Öğretmenlerin Görüşleri

TABLO - 23

Derste Hadislerin Ezberlenmesi İle İlgili Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Dağılım

Hadislerin ezberlenmesi	Sayı	%
Hadisler ezberlenmeli, manaları bilinmeli	31	62
Hadisler ezberlenmemeli, manaları bilinmeli	5	10
Hadisler ezberlenmemeli, mana ve yorumu bilinmeli	14	28
TOPLAM	50	100

Tablo 23'de görüldüğü gibi öğretmenlerin %62'si hadislerin ezberlenip manalarının bilinmesine, %10'u hadislerin ezberlenmeyip manalarının bilinmesine, %28'i ise ezberlenmeyip mana ve yorumunun bilinmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

g) Hangi Faktörlerin Hadis Dersini Olumsuz Etkilediğine Dair Görüşeri

TABLO- 24

Hadis Dersini Olumsuz Etkileyen Faktörlere Göre Dağılım

Dersi Olumsuz Etkileyen Faktörler	Sayı	%
Sınıfların kalabalık oluşu	21	42
Okulda kaynak eserlerin bulunmaması	3	6
Bu programın diğer ders programları ile desteklenmemesi	3	6
Okuttuğum haftalık ders saatinin fazlalığı	2	4
Diğer	21	42
TOPLAM	50	100

Yukardaki verilere göre öğretmenlerin %42'si Hadis dersini olumsuz etkileyen faktörler olarak sınıfların kalabalık oluşunu, %6'sı okulda kaynak eserlerin bulunmayışını, %6'sı bu programın diğer ders programları ile desteklenmeyişi, %4'ü okuttukları haftalık ders saatinin fazlalığını belirtmişlerdir. Diğer bölümünde verilen cevaplara gelince öğretmenlerin bir kısmı birden fazla şık işaretlemişlerdir. Diğer bölümünde en çok işaretlenenler: Sınıfların kalabalık oluşu, sınıfların dar oluşu, öğretmenlerin haftalık ders saatinin fazla oluşu ve bu programın diğer ders programıyla desteklenmeyişidir.

3- DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

a) Öğretmenlerin, Öğrencilerin Hadis Dersine Karşı İlgileriyle İlgili Görüşleri

TABLO-25

Öğretmenlerin, Öğrencilerin Hadis Dersine Karşı İlgilerine Dair Görüşlerine Göre Dağılım

Öğrencilerin Derse İlgileri	Sayı	%
Genelde hepsi ilgili ve aktif olarak katılıyor	5	10
Çoğu ilgili ve aktif olarak katılıyor	10	20
Bazı öğrenciler ilgili ve aktif olarak katılıyor	17	34
Çok az öğrenci ilgili ve aktif olarak katılıyor	14	28
Genelde öğrenciler ilgisizler	4	8
TOPLAM	50	100

Tablo 25'de görüldüğü gibi öğretmenlerin %10'una göre öğrenciler derse ilgi duyup aktif olarak katılmakta,%20'sine göre çoğu ilgi duymakta, %34'üne göre bazı öğrenciler ilgi duyup katılmakta, %28'ine göre çok az öğrenci ilgi duyup aktif olarak katılmakta, %8'ine göre ise öğrencilerin genelde ilgisiz olduğu ifade edilmiştir. Buradan öğretmenlerin sadece %30'una göre öğrenciler Hadis dersine karşı ilgili ve aktif olarak katıldıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin derse katılımının sağlanması gerekmektedir. Bu da ancak dersin ilgi çekici hale getirilerek ve farklı metodların uygulanmasıyla sağlanabilir.

b) Hadis Dersinde Günlük Hayatta Karşılaşılan Problemlere Yeteri Kadar Çözüm Getirilip Getirilmediğine İlişkin Görüşler

TABLO - 26

Hadis Dersinde Günlük Hayatta Karşılaşılan Problemlere Yeteri Kadar Çözüm Getirilme Durumuna Göre Dağılım

Derste günlük problemlere yeterli çözüm getirebilme	Sayı	%
Yeteri kadar çözüm getiriliyor	3	6
Kısmen çözüm getiriliyor	35	70
Çözüm getirilmiyor	12	24
TOPLAM	50	100

Tablo 26'da görüldüğü gibi öğretmenlerin sadece %6'sı hadis dersinde günlük hayatta karşılaşılan problemlere yeteri kadar çözüm

getirildiğine, %70'i kısmen çözüm getirildiğine, %24'ü ise çözüm getirilmediğini belirtmektedirler.

Ortaya çıkan sonuca göre Hadis dersinde günlük hayatta karşılaşılan problemlere ancak kısmen çözüm getirilmektedir. Bu da ders kitabının günlük problemlere cevap verecek şekilde yeniden düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır. Aynı zamanda Hadis dersi öğretmenlerinin de bu doğrultuda hizmetiçi eğitimde eğitime tâbî tutulmalıdır.

II- HADİS DERSİ PROGRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİYLE İLGİLİ ÖĞRENCİLERİN GÖRÜŞLERİ

Bu bölümde Hadis Dersi programına ait bulgular iki ana bölüm halinde verilmektedir.

A) Kişisel Bilgiler;

B) Programa İlişkin Bulgular

Programa ilişkin bulgular ise:

1- Muhtevaya İlişkin Bulgular,

2- Öğretim Süreçlerine İlişkin Bulgular,

3- Değerlendirmeye İlişkin Bulgular olarak ele alınmıştır.

A) ÖĞRENCİLERE AIT KİŞİSEL BİLGİLER

1- Cinsiyet Durumu:

TABLO - 27
Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	Sayı	%
Kız	150	50
Erkek	150	50
TOPLAM	300	100

Tablo 27'de görüldüğü gibi öğrencilerin sayılarında bir denge vardır.

2- Yaş Durumları:

TABLO - 28

Yaş Durumlarına Göre Dağılım

Yaş	Sayı	%
15	-	-
16-17	106	35.3
17'den büyük	194	64.7
TOPLAM	300	100

Yukarıdaki verilerden anlaşıldığı üzere ankete katılan öğrencilerin %64.7'si 17 yaşın üzerinde, %53.3'ü ise 16-17 yaş gurubunda olduğu görülmektedir.

3- İlkokulu Bitirdikleri Yer Yönünden Durumları

TABLO - 29

İlkokulu Bitirdiği Yere Göre Dağılım

İlkokulu Bitirme Yeri	Sayı	%
İl merkezinde	71	23.7
İlçe merkezinde	90	30.0
Kasabada	22	7.3
Köyde	117	39
TOPLAM	300	100

Tablo 29'da görüldüğü gibi öğrencilerin %23.7'si ilkökulu il merkezinde, %30'u ilçe merkezinde, %39'u ise köyde bitirdiklerini ifade etmişlerdir.

4- İlkokulu Bitirme Derecelerine Göre Durumları

TABLO - 30

İlkokulu Bitirme Derecesine Göre Dağılım

Mezuniyet Derecesi	Sayı	%
Pekiyi	202	67.3
İyi	92	30.7
Orta	6	2.0
TOPLAM	300	100

Tablo 30'da görüldüğü gibi öğrencilerin çoğunluğu (%67.3) ilkokuldan pekiyi derece ile mezun olmuştur. %30.7'si iyi, %2'sinin ise orta derece ile mezun oldukları grlmektedir.

5- Öğrencilerin Doğum Yerlerine Göre Dağılım

TABLO - 31

Öğrencilerin Doğduğu Yerleşim Yerlerine Göre Dağılım

Doğum Yerleri	Sayı	%
İl	87	29.0
İlçe	114	38.0
Kasaba	7	2.3
Köy	92	30.7
TOPLAM	300	100

Yukarıdaki verilere göre öğrencilerin %29'unun doğum yeri il, %38'inin ilçe, %30.7'sinin ise köydür.

6- Oturdukları Yer Yönünden Durumları

TABLO - 32

Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Dağılım

Kalınan Yer	Sayı	%
İmam-Hatip Lisesi yatılısı	23	7.7
Şehirde ailemin yanında	185	61.7
Köyde ailemin yanında	41	13.7
Akrabalarımla beraber	9	3.0
Arkadaşlarımla beraber	14	4.6
Diğer	28	9.3
TOPLAM	300	100

Tablo 32'de görüldüğü gibi öğrencilerin büyük çoğunluğu (%61.7) şehirde oturan ailelerinin yanında, %13.7'si ise köyde oturan ailelerinin yanında kalmaktadır.

7- Ailelerinin Kaldıkları Yere Göre Durumları

TABLO - 33

Öğrencilerin Ailelerinin Kaldıkları Yere Göre Dağılımları

Ailenin Kaldığı Yer	Sayı	%
Köyde	110	36.7
Kasabada	12	4.0
İlçe merkezinde	103	34.3
İl merkezinde	74	24.7
Yurt dışında	1	0.3
TOPLAM	300	100

Tablo 33'de görüldüğü gibi öğrencilerin %36.7'sinin ailesi köyde, %34.3'ünün ilçe merkezinde, %24.7'sinin ise il merkezinde oturduğu anlaşılmaktadır.

8- Anne-Babanın Sağ Olup Olmadığı Yönünden Durumları

TABLO - 34

Anne-Babanın Sağ Olup Olmadığına Göre Dağılım

Anne-Baba	Sayı	%
Her ikisi de sağ	280	93.3
Annem sağ	15	5.0
Babam sağ	3	1.0
Her ikisi de hayatta değil	2	0.7
TOPLAM	300	100

Tablo 34'de görüldüğü gibi öğrencilerin %93.3'ünün anne ve babası sağdır. %5'inin babası ölmüş, %1'inin de annesi ölmüş bulunmaktadır. %0.7'sinin ise anne ve babası hayatta değildir.

9- Annelerinin Öğrenim Durumları

TABLO - 35

Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılım

Öğrenim Durumu	Sayı	%
Okur yazar değil	99	33.0
Okur yazar	67	22.4
İlkokul mezunu	119	39.7
Ortaokul mezunu	10	3.3
Lise mezunu	4	1.3
Üniversite veya yüksek okul mezunu	1	0.3
TOPLAM	300	100.0

Tablo 35'te görüldüğü gibi öğrencilerin annelerinin %33'ü okur yazar değil, %22.4'ünün okur yazar, %39.7'sinin ilkokul mezunu olduğu görülmüştür.. Üniversite mezunu olanların oranı ise çok düşüktür.

10- Babalarının Öğrenim Durumları

TABLO - 36

Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Dağılım

Öğrenim Durumu	Sayı	%
Okur yazar değil	13	4.3
Okur yazar	39	13.0
İlkokul mezunu	166	55.3
Ortaokul mezunu	38	12.7
Lise mezunu	20	6.7
Üniversite veya yüksek okul mezunu	24	8.0
TOPLAM	300	100.0

Tablo 36'da görüldüğü gibi öğrencilerin babalarının %4.3'ü okur yazar değil, %13'ü okur yazar, %55.3'ü ilkokul mezunu; üniversite mezunu olanların oranı ise %8'dir.

11- Ailelerinin Oturduğu Konutların Durumu

TABLO - 37

Ailelerinin Oturduğu Konutların Durumuna Göre Dağılım

Konut	Sayı	%
Kendi evimiz	225	75.0
Kira	50	16.7
Lojman	25	8.3
TOPLAM	300	100.

Öğrencilerin %75'i oturdukları evin kendilerine ait olduğunu, %16.7'si kirada oturduğunu, %8.3' ise lojmanda oturduklarını belirtmişlerdir.

12- Anne ve Babalarının Meslek Durumu

TABLO - 38

Anne ve Babalarının Meslek Durumuna Göre Dağılım

Meslek Durumu	Anne		Baba	
	Sayı	%	Sayı	%
Çalışmıyor	245	81.7	5	1.7
Serbest çalışıyor	14	4.7	124	41.3
Memur	4	1.3	146	15.3
İşçi	6	2	35	11.7
Emekli	4	1.3	22	7.3
Çiftçi	27	9	68	22.7
TOPLAM	300	100	300	100

Tablo 38'de görüldüğü gibi annelerin büyük çoğunluğu (81.7) ev hanımıdır. Babaların %41.3'ü serbest çalışmakta, %15.3'ü memur, %11.7'si işçi, %22.7'si ise çiftçidir.

Er'in (1982) araştırmasında İmam-Hatip Lisesi öğrenci velilerinin %44.79'unun serbest meslek sahibi olduğu, %22.03'ünün işçi ve çiftçi,

%24.89'unun memur olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.¹⁸ Görüldüğü gibi yapılan diğer bir araştırmada da benzeri bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

13- Ailelerin Aylık Gelir Durumu

TABLO -39

Ailelerin Ortalama Aylık Gelir Durumuna Göre Dağılım

Gelir Miktarı	Sayı	%
2 milyondan az	63	21.0
2-4 milyon arası	104	34.7
4-6 milyon arası	67	22.3
6-8 milyon arası	26	8.7
8-10 milyon arası	16	5.3
10 milyondan fazla	24	8.0
TOPLAM	300	100

Bu araştırmayı yaptığımız tarihte ülkemizde gelir durumuna göre aylık geliri 2 milyondan az olanları fakir, 2-4 milyon arasında

¹⁸ İzzet Er, *Velilerin ocuklarını İmam-Hatip Liselerine Gnderiş Sebepleri ve Beklentileri*, Doktora Semineri IV, Samsun, 1982, s. 11-12.

olanları ortanın altı, 4-8 milyon arasında olanları orta, 8-10 milyon arasında olanları ortanın üstü, 10 milyondan fazla olanları zengin olarak kabul etmiştik.

Ortaya çıkan sonuca göre öğrencilerin ailelerinin %21'nin fakir, %34.7'sinin ortanın altında olduğu, %31'inin orta halli olduğu görülmektedir. %5.3'ünün ortanın üstünde, %8'inin ise zengin olduğu anlaşılmaktadır.

14- İlkokul Sonrasında Girmek İstedikleri Okula Göre Durumları

TABLO - 40

Öğrencilerin İlkokul Sonrası Girmek İstedikleri Okula Göre Dağılımı

Okul	Sayı	%
Ortaokul	28	9.3
İmam-Hatip Lisesi	218	72.7
Anadolu Lisesi	21	7.0
Kur'an Kursu	9	3.0
Özel Okul	24	8.0
TOPLAM	300	100

Tablo 40'da görüldüğü gibi öğrencilerin büyük çoğunluğu (%72.7) ilkokuldan mezun olduktan sonra İmam-Hatip Lisesinde okumayı tercih etmişlerdir.

Bayraktar'ın Kur'an Kurslarında okuyan öğrenciler üzerinde yaptığı bir araştırmada öğrencilerin Kur'an Kursundan sonra girmek istedikleri okula göre dağılımında İmam-Hatip Lisesi tercihi %26.23'le ikinci sıradadır.¹⁹

15- Sınıflara Göre Durumları

TABLO - 41

Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	Sayı	%
9. Sınıf	-	-
10. sınıf	-	-
11. sınıf	-	-
12. sınıf	300	100
TOPLAM	300	100

Anketimizin örnekleminin %100'ünü 12. sınıfta öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

¹⁹ M. Faruk Bayraktar, Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma, İst., 1992, s. 27.

B) ÖĞRENCİLERİN PROGRAMA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Bu bölümde Hadis dersi programı, muhteva, öğretim süreçleri ve değerlendirme şeklinde incelenmiştir.

1- MUHTEVAYA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

a) Hadis Dersi Muhtevasının Ders Amaçlarını Gerçekleştirecek Yeterlikte Olup Olmadığı

TABLO - 42

Hadis Dersinin Muhtevasının Ders Amaçlarını Gerçekleştirecek Yeterlikte Olup Olmadığına Göre Dağılım

Muhteva Dersin Amaçlarını Gerçekleştirecek Nitelikte midir ?	Sayı	%
Evet	26	8.7
Kısmen	115	38.3
Hayır	77	25.7
Bu konuda kesin bir şey söyleyemeyeceğim	82	27.3
TOPLAM	300	100.0

Tablo 42'de görüldüğü gibi öğrencilerin %25.7'si Hadis dersinin muhtevasının ders amaçlarını gerçekleştirmediğini, %38.3'ü kısmen gerçekleştirdiğini belirtmiştir. %8.7'si gerçekleştirdiğini, %27.3'ü ise bu konuda kesin bir şey söyleyemeyeceğini belirtmiştir. Görüldüğü gibi öğrencilerin çoğunluğu muhtevanın ders amaçlarını gerçekleştirmediği düşüncesindedir.

b) Konuların Önem ve Öncelik Sırasına Göre Sırlanıp Sıralanmadığı

TABLO - 43

Öğrencilerin Konuların Önem ve Öncelik Sırasına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılım

Konuların Önem ve Öncelik Sırası	Sayı	%
Sıralanmıştır	82	27.3
Sıralanmamıştır	51	17.0
Konular birbirinden kopuk ve ilgisizdir	148	49.4
Kesin bir şey söyleyemeyeceğim	148	49.4
TOPLAM	300	100

Yukarıdaki verilere göre öğrencilerin %27.3'ü konuların önem ve öncelik sırasına göre sıralandığını, %17'si sıralanmadığını belirtmiştir. %49.4'ü bu konuda kesin bir şey söyleyemezken, %6.3'ü konuların birbirinden kopuk ve ilgisiz olduğunu ifade etmiştir. Bu konuda öğretmen ve öğrencilerin verdiği cevapları mukayese ettiğimizde, öğretmenlerin çoğunluğu (%56) konuların önem ve öncelik sırasına göre sıralandığını belirtirken, öğrencilerin çoğunluğu (%49.4) bu konuda kesin bir şey söyleyemeyeceklerini belirtmiştir.

c) Konuların Yeterli Olup Olmadığı

TABLO - 44

Öğrencilerin Konuların Yeterlilik Durumuna İlişkin Görüşlerine Göre Dağılım

Konuların Yeterliliği	Sayı	%
Yeterli buluyorum	70	23.3
Yeterli bulmuyorum	195	65.0
Gereksiz konular var diye düşünüyorum	35	11.7
TOPLAM	300	100

Yukarıdaki verilere göre öğrencilerin çoğunluğu (%65) konuları yeterli bulmamakta, %23.3'ü yeterli görmekte, %11.7'si ise gereksiz konuların bulunduğunu belirtmektedir. Ortaya çıkan sonuca göre hadis

kitabının konuları yeterli görülmemektedir. Öğretmenlerin yarıya yakını (%44) da konuları yeterli bulmamaktadır. Bu nedenle hadis kitabındaki konuların ilgililer tarafından günün şartları ve gelişmeler de gözönünde bulundurularak yeniden hazırlanmasında fayda vardır.

d) Öğrencilerin ders programında var olup da gereksiz buldukları konular:

Öğrenciler ders kitaplarında olup da gereksiz gördükleri konuları şöyle belirtmişlerdir:

"Usul bölümüne fazla yer verilmiş, lüzumsuz açıklamalar ve gereksiz tanımlar yapılmıştır."(sayı 72,%24),

Tanımları karıştırıyoruz. Bazı tanımları gereksiz buluyorum, tanımlar çok."(Sayı 33,% 11),

"Bazı isimlere gerek yok, gereksiz buluyorum." (Sayı 24, %8.00),

"Gereksiz konu ve açıklamalar buluyorum." (Sayı 56, %18.67)

"Usul bölümünde fazla gereksiz bilgi verilmiş, teorik bilgi az olmalıdır." (Sayı 48, %16)

"Usul bölümünün dili ağır." (Sayı 29, %9.67)

"Zayıf hadislere fazla yer verilmiştir, bence gerek yoktur." (Sayı 14, %4.67)

"Aynı konular tekrar mahiyetindedir. Örneğin *Ravide Aranan Şartlar* konusu, *Hadis Ravisinde Aranan Şartlar* şeklinde yeniden verilmiştir." (Sayı 13, %4.33)

"Konuların dağılımı düzensizdir. Mesela Hadis Usulü İlminin Doğuşu ve Hadis Usulü İlminin Tarifi konusu kitabın sonunda verilmiş, baş tarafında ise Zayıf Hadisler konusu işlenmiştir." (Sayı 11, %3.66)

e) Öğrencilerin Hadis Kitabında Olmayıp da Bulunmasında Fayda Gördükleri Konulara İlişkin Görüşleri:

Öğrenciler hadis kitabında bulunması gereken konularla ilgili şu önerilerde bulunmuşlardır:

"Hadis metinleri çoğaltılmalıdır." (Sayı 57, %19.00)

"Güncel konular işlenmeli ve güncel konulara cevap veren hadis metinleri yer almalıdır." (Sayı 51, %17)

"Gençlikle ilgili hadisler bulunmalıdır." (Sayı 39, %13)

"Hadisin manasıyla beraber açıklamaları ve ihtiva ettiği hükümler yer almalıdır." (Sayı 36, %12)

"Hz. Peygamber (s.a.v.) iyi tanıtılmalıdır." (Sayı 18, %6)

"Ayrıntılar verilecekse anlaşılır şekilde ifade edilmeli, kitap günümüz lisanıyla yeniden yazılmalıdır." (Sayı 17, %5.67)

**"İnsanların manevi yönüne hitap eden hadisler bulunmalıdır."
(Sayı 14, %4.67)**

"Konuların içinde anında güzel örnekler verilerek ders ilgi çekici hale getirilmelidir." (Sayı 14, %4.67)

"Bid'at ve hurafeleri ortadan kaldıracı hadis metinlerine yer verilmelidir." (Sayı 13, %4.33)

**"Kitaptaki hadisin hangi konuya açıklık getirdiği açıklanmalıdır."
(Sayı 12, %4)**

"Bayan sahabeler ve hadis rivayetlerine yer verilmelidir." (Sayı 11, %3.66)

"Eğitim ve öğretimle ilgili hadisler bulunmalıdır." (Sayı 9, %3)

"Din duygusunu geliştiren hadisler bulunmalıdır." (Sayı 9, %3)

f) Kitaptaki Konuların Anlaşılır Olarak Açıklanıp Açıklanmadığı

TABLO - 45

Hadis Kitabındaki konuların Açıklanışıyla İlgili Öğrencilerin Görüşlerine Göre Dağılım

Konuların Açıklanışı	Sayı	%
Açıklamaları anlaşılır ve uygun buluyorum	83	27.7
Konular tam anlaşılmıyor	137	45.7
Günümüzde tartışılan bazı konular tam olarak açıklanmamış	80	26.6
TOPLAM	300	100

Tablo 45'de görüldüğü gibi öğrencilerin %45.7'si hadis kitabındaki konuların tam anlaşılmadığını, %27.7'si açıklamaları anlaşılır ve uygun bulduğunu, %26.6'sı ise günümüzde tartışılan bazı konuların tam olarak açıklanmadığını belirtmişlerdir.

Elde edilen sonuçlara göre kitapta yer alan konuların tam olarak anlaşılmadığı, günümüzde tartışılan bazı konuların yeterli bir şekilde yer almadığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin görüşlerine göre tam olarak açıklanması gereken konular şunlardır: Usul bölümündeki açıklamalar daha sade olmalıdır; yabancı tabirlerin Türkçe karşılıkları verilmelidir. Fert ve toplum hayatında hadisin önemine işaret edilmelidir. Hadis metinleri seçilirken toplumu ilgilendiren konular dikkate alınmalıdır.

2- ÖĞRETİM SÜREÇLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

a) Dersle İlgili Kaynaklar Konusunda Kendilerine Rehberlik Yapılıp Yapılmadığı

TABLO - 46

Dersle İlgili Kaynaklar Konusunda Rehberlik Yapılması Durumuna Göre Dağılım

Kaynaklar Konusunda Rehberlik	Sayı	%
Öğretmenimiz bize gerekli kaynakları söylüyor	109	36.4
Okul kitaplığından faydalanıyorum	49	16.3
Ailem bana yardımcı oluyor	28	9.3
Kimse bana rehberlik etmiyor	114	38.0
TOPLAM	300	100

Tablo 46'da görüldüğü gibi öğrencilerin %38'i ders ilgili kaynaklar konusunda kendilerine kimsenin rehberlik yapmadığını, %36.4'ü öğretmenlerin kendilerine gerekli kaynakları söylediklerini, %16.3'ü ise okul kitaplığından faydalandıklarını ifade etmişlerdir.

Eğitim-öğretim sürecinde rehberlik faaliyetleri önemli bir yer tutmaktadır. "Verimli bir eğitim-öğretim için her öğrencinin problemleri tesbit edilmeye çalışılmalı, özellikle eğitimi engelleyen problemlere çözüm arama yoluna gidilmelidir."²⁰ Araştırmamızda ortaya çıkan sonuca göre okullarımızda, öğrencilerle dialog kurma ve ilgilenmenin tam anlamıyla yapılamadığı anlaşılmaktadır.

b) Ders Kitabı Dışında Kaynak Eser Kullanılmasının Yararlı Olup Olmadığı

TABLO - 47

Kaynak Eser Kullanımı	Sayı	%
Oldukca yararlı olduğu inancındayım	232	77.3
Belki yararlı olabilir	44	14.7
Yararlı olmayacağı inancındayım	9	3.0
Kararsızım	15	5.0
TOPLAM	300	100

²⁰ M Faruk Bayraktar, *Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma* İst., 1992, s. 111.

Tablo 47'deki bulgulara göre öğrencilerin büyük çoğunluğu (%77.3) kaynak eser kullanılmasının oldukça yararlı olduğunu belirtirken, yararlı olmayacağı inancında olanların oranı (%3) ise çok düşüktür. Bu duruma göre ders kitabı dışında diğer kaynak eserlerden de yararlanılması gerektiği anlaşılmaktadır.

c) Haftalık Ders Saatinin Yeterli Olup Olmadığı

TABLO - 48

Haftalık Ders saatinin Yeterliliğine ilişkin Öğrencilerin Görüşlerine Göre Dağılım

Ders Saati	Sayı	%
Yeterlidir	102	34.0
Yeterli değil, ders saati çoğaltılmalıdır	193	64.3
Ders saati fazla geliyor, azaltılmalıdır	5	1.7
TOPLAM	300	100

Tablo 48'deki bulgulara göre öğrencilerin %64.3'ü ders saatinin yeterli olmadığını, %34'ü yeterli olduğunu ifade etmiş, %1.7'si ise ders saatinin fazla geldiğini, azaltılması gerektiğini belirtmiştir.

Öğrencilerin çoğunluğunu (%64,3) kanaatine göre ders saati yeterli değildir. Öğretmenlerin çoğunluğuna (%54) göre ise yeterlidir. Bu nedenle öğretmen ve öğrencilerin de görüşleri alınarak hadis dersinin haftalık ders saati yeniden değerlendirilmelidir.

d) Hadis Dersinin Hangi Metolla İşlendiği

TABLO-49

Hadis Dersinin İşleniş Metoduna Göre Dağılım

Dersin İşleniş Metodu	Sayı	%
Çoğunlukla dersi öğretmen anlatıyor	156	52.0
Öğretmen daha çok öğrencilere anlattırıyor	12	4.0
Soru-cevap metodunu uyguluyor	85	28.3
Tartışma yöntemini uyguluyor	47	15.7
TOPLAM	300	100

Tablo 49'dan anlaşıldığına göre öğrencilerin %52'si dersi çoğunlukla öğretmenlerin anlattığını, %28.3'ü soru-cevap metodunun

uygulandığını, %15.7'si tartışma yöntemiyle ders işlediklerini,%4'ü ise öğretmenlerin dersi öğrencilere anlattırdıklarını ifade etmişlerdir

Görülüyor ki, öğrencilerin çoğunluğuna göre (%52) dersi öğretmen anlatmaktadır. Kurak'ın yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre de "öğrencilerin yarısından çoğu (%60.7) yine öğretmenlerin yarısından fazlası (%60) anlatma yöntemi kullandıklarını belirtmektedirler. Programın yürütülmesinde öğrenci katılımının sağlanması önemli bir konu olmasına rağmen öğrenci katılımına imkan vermeyen "anlatma" yönteminin çoğunlukla kullanılması düşündürücü olarak görülmektedir."²¹ Yine konu ile ilgili olarak Tekin'in yaptığı bir araştırmada da "öğretmenlerin üçte birden fazlası (%35), yöneticilerin yaklaşık üçte biri (%31) en çok soru cevap yönteminin uygulandığını, öğretmenlerin üçte biri (%33), yöneticilerin dörtte birden fazlası (%28) anlatım yönteminin uygulandığını belirtmişlerdir."²² Bilindiği gibi anlatma metodunda öğretmen aktif, öğrenci pasif durumdadır. Bu nedenle diğer metodlardan da yararlanılarak öğrencilerin derse aktif katılımı sağlanmalıdır.

²¹ İbrahim Kurak, *Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programının Değerlendirilmesine İlişkin Ankara İl Merkezinde Bulunan Alan Öğretmen ve Öğrencilerin Görüşleri* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara, 1987, s. 31.

²² Nurşen Tekin, *Ortaokullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programlarının Değerlendirilmesi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1986, s. 44.

e) Öğretmenlerin Dersi Nasıl İşlemesi Gerektiği

TABLO - 50

Öğretmenlerin Nasıl Ders İşlemesi gerektiğine Göre Dağılım

Dersin Nasıl İşlenmesi Gerektiği	Sayı	%
Devamlı kendisi ders anlatmalıdır	8	2.7
Öğrenciler anlatıp öğretmen eksikleri tamamlamalıdır	43	14.3
Öğretmenin soru sorup öğrencilerin cevap vermesi	68	22.7
Tartışmalı olarak ders işlenmelidir	181	60.3
TOPLAM	300	100

Tablo 50'deki bulgulara göre öğrencilerin çoğunluğu (%60.3) öğretmenlerin tartışmalı olarak ders işlemesini isterlerken, %22.7'si soru-cevap metodunun uygulanmasını, %14.3'ü ise dersi öğrencilerin anlatıp öğretmenlerin eksiklikleri tamamlaması gerektiğini belirtmişlerdir. Dersi devamlı öğretmenin anlatmasını isteyenlerin oranı ise

(%2.7) çok düşüktür. Burada dikkati çeken husus öğrencilerin çoğunluğunun isteği dersin tartışmalı olarak işlemektir.

f) Derste Öğretmenlere Rahatça Soru Sorup Soramadıkları

TABLO - 51

Derste öğretmenlere Ders İçi veya Ders Dışı Soru Sorabilmelerine Göre Dağılım

Derste Soru Sorabilme	Sayı	%
Her konuda rahatça sorabiliyorum	221	73.7
Çekinerek sorabiliyorum	43	14.3
Öğretmenimiz soru sorma imkan vermiyor	6	2.0
Soru sormaya cesaret edemiyorum	30	10.0
TOPLAM	300	100

Tablo 51'de görüldüğü gibi öğrencilerin çoğunluğu (%73.7) derste öğretmenlerine her konuda rahatça soru sorabildiklerini,

%14.3'ü çekinerek sorabildiklerini, %10'u ise soru sormaya cesaret edemediklerini, %2'si ise öğretmenlerin soru sormaya imkan vermediklerini belirtmişlerdir.

Bu verilere göre öğrenciler derste öğretmenlerine ders içi veya ders dışı her konuda rahatça soru sorabilmektedirler. Biz öğrencilerin problemlerini derste soru sorarak dile getiremediklerini varsaymıştık. Çıkan sonuca göre bu varsayımımız doğrulanmamaktadır.

g) Derste Öncelikle Hangi Konularla İlgili Hadis Metinleri İşlenmesi Gerektiği

TABLO - 52

Derste Öncelikle Hangi Konularla İlgili Hadis Metinleri İşlenmesi Gerektiğine Göre Dağılım

Öncelikle Hangi Konuların İşlenmesi Gerektiği	Sayı	%
İmanla ilgili	131	43.7
İbadetle ilgili	96	32.0
Ahlakla ilgili	50	16.7
Muamelatla ilgili	23	7.6
TOPLAM	300	100

Yukarıdaki verilere göre ankete katılan öğrencilerin yarıya yakını (%43.7) hadis dersinde öncelikle imanla ilgili hadis metinlerinin, %32'si ibadetle ilgili hadis metinlerini, %16.7'si ahlakla ilgili, %7.6'sı

ise muamelatla ilgili hadis metnlerinin öncelikle işlenmesini istemektedirler.

Bu beyanlara göre, öğrencilerin %43.7'si Hadis dersinde öncelikle imanla ilgili hadis metinleri okumayı arzu etmektedirler. İkinci sırada ise ibadetle ilgili hadis metinleri okumayı tercih etmişlerdir.

h) Derste Hadislerin Ezberlenmesi İle İlgili Görüşleri

TABLO - 53

Derste Hadislerin Ezberlenmesi İle İlgili Düşüncelerine Göre Dağılım

Hadislerin Ezberlenmesi	Sayı	%
Hadisler ezberlenmeli, manaları bilinmeli	189	63.0
Hadisler ezberlenmemeli, manası bilinmeli	29	9.7
Hadisler ezberlenmemeli, mana ve yorumu bilinmeli	82	27.3
TOPLAM	300	100

Yukarıdaki bulgulara göre öğrencilerin %63'ü hadislerin ezberlenip manalarının bilinmesi gerektiğini, %27.3'ü hadislerin ezberlenmeyip, mana ve yorumlarının bilinmesi gerektiğini, %9.7'si ise

hadislerin ezberlenmeyip manalarının bilinmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Bu konuda öğretmenlerin verdiği cevaplarla öğrencilerin verdiği cevaplar arasında paralellik görülmektedir. Öğretmenlerin %62'si hadisler ezberlenip manalarının bilinmesi gerektiğini belirtirken, %27.3'ü hadisler ezberlenmeyip, mana ve yorumunun bilinmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

3- DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

a) Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesine Gelmelerinin Nasıl Gerçekleştiği

TABLO - 54

Öğrencilerin İmam-Hatip Liselerine Gelmelerinin Nasıl Gerçekleştiğine Göre Dağılım

İmam-Hatip Lisesine Nasıl Geldikleri	Sayı	%
Kendi isteğimle	184	61.4
Anne-Babamın isteğiyle	92	30.7
Arkadaşlarımın teşvikiyle	4	1.3
Öğretmenlerimin etkisiyle	3	1.0
Başka bir okula gidemediğim için	1	0.3
Diğer	16	5.3
TOPLAM	300	100

Tablo 54'deki verilere göre öğrencilerin büyük çoğunluğu (%61.4) İmam-Hatip Lisesine kendi istekleriyle, %30.7'si anne-babalarının istekleriyle, %5.3'ü ise farklı şekillerde gelmişlerdir ki bunların verdikleri cevapları şöyle sıralayabiliriz: "Hem kendi, hem de ailemin isteğiyle, imamın teşvikiyle, abimin isteğiyle, amcamın isteğiyle, komşu teşvikiyle."

Görülüyor ki, öğrencilerin çoğunluğu İmam-Hatip Lisesine istekli olarak gelmişlerdir. Bu da öğrencilerin eğitim-öğretimdeki başarılarını olumlu yönde etkileyecektir.

b) Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesine Devam Etmekten Memnun Olup Olmadıkları

TABLO - 55

Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesine Devam Etmekten Memnun Olup Olmadıklarına Göre Dağılım

İmam-Hatip Lisesinde Okumaktan	Sayı	%
Memnunum	137	45.7
Çok memnunum	143	47.7
Memnun değilim	13	4.3
Hiç memnun değilim	7	2.3
TOPLAM	300	100.0

Tablo 55'de görüldüğü gibi ankete katılan öğrencilerin %45.7'si İmam-Hatip Lisesine devam etmekten memnun, %47.7'si ise çok memnundur. Buna karşılık %4.3'ü memnun değil, %2.3'ü ise hiç memnun değildir. Görüldüğü gibi öğrencilerin büyük çoğunluğu (%93.4) İmam-Hatip Liselerinde okumaktan memnundurlar.

İmam-Hatip Liseleri üzerine Oğuz'un yaptığı araştırmasında da öğrencilerin büyük çoğunluğu (%93) bu okullarda öğrenim görmekten memnundurlar.²³

Cebeci'nin yaptığı bir çalışmada da öğrencilerin %91.17'si İmam-Hatip Lisesinde okumanın faydaları var, memnunum " cevabını vermişlerdir.²⁴

Kula'nın yaptığı bir çalışmada da İmam-Hatip Lisesi öğrencileri-nin %63.4'ünün bu okulda okumaktan memnun oldukları görülmüştür.²⁵

Yapılan çalışmalarda da görüldüğü gibi İmam-Hatip Liselerinde okuyan öğrenciler bu okullarda öğrenim görmekten memnundurlar.

²³ Halil İbrahim Oğuz, *İmam-Hatip Lisesinin Öğrencilerinin Bu Okulları Seçmelerini Etkileyen Faktörler* (Yayınlanmamış Lisans Tezi) Samsun, 1984, s. 15.

²⁴ Suat Cebeci, *Ortaöğretimde Mesleki Din Eğitiminden Mezun Olanların Yönelişleri ve Sebepleri* Ankara, 1989, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) s. 67.

²⁵ M. Naci Kula, *Ergenlerde Kimlik Bunalımı ve Din Eğitiminin Etkisi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Bursa, 1986, s. 40.

c) Öğrencilerin Imam-Hatip Lisesine Gelmekle Gerçekleştirmeyi Düşündükleri Amaçlar.

TABLO-56

Öğrencilerin Imam-Hatip Lisesine Gelmekle Hangi Amacı Gerçekleştirdiklerine Göre Dağılım

Öğrencilerin Imam-Hatip Lisesine Geliş Amacı	Sayı	%
Ailemin arzusunu yerine getirmiş olacağım	19	6.3
Dini bilgiler edinmiş olacağım	231	77.0
Toplumda saygınlık kazanmış olacağım	30	10.0
Bilmiyorum	20	6.7
TOPLAM	300	100

Görüldüğü gibi ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%77) Imam-Hatip Liselerine dini bilgiler edinmiş olmak için geldiklerini, %10'u toplumda aygınlık kazanmak için, %6.7'si

bilmiyorum şeklinde cevap verirken, %6.3'ü ise ailelerinin arzularını yerine getirmek için geldiklerini belirtmişlerdir.

Cebeci'nin yapmış olduğu bir araştırmada da öğrencilerin %62.35'i İmam-Hatip Liselerine dini bilgileri daha iyi öğrenmek için geldiklerini ifade etmişlerdir.²⁶

Şu halde öğrencilerin büyük çoğunluğu İmam-Hatip Liselerine dini bilgiler öğrenmek için geldikleri anlaşılmaktadır.

d) Öğrencilerin İmam-Hatip Liselerindeki Genel Başarı Durumu

TABLO - 57

Öğrencilerin İmam-Hatip Liselerindeki Genel Başarı Durumuna Göre Dağılımı

Genel başarı durumu	Sayı	%
Çok iyi	275	9.0
İyi	246	82.0
İyi değil	25	8.3
Hiç iyi değil	2	0.7
TOPLAM	300	100

Tablo 57'de görüldüğü gibi öğrencilerin %82'sinin genel başarı durumu iyi, %9'unun ise çok iyidir.

²⁶ Cebeci, a.g.e., s. 67.

Bu okullarda okuyan öğrencilerin genel başarı durumlarının iyi olmasını, öğrencilerin ilkokul sonrası girmek istedikleri okullara göre dağılımında %72.7 ile Imam-Hatip Liselerinin ilk sırayı almasına ve Imam-Hatip Liselerine gelmelerinin %61.4 oranında kendi istekleriyle gerçekleşmesine bağlıyabiliriz.

e) Hadis Dersindeki Başarı Durumu

TABLO - 58

Hadis Dersindeki Başarı Durumuna Göre Dağılım

Başarı Durumu	Sayı	%
Çok iyi	35	11.7
iyi	216	72.0
iyi değil	44	14.6
Başarısızım	5	1.7
TOPLAM	300	100

Tablo 58'deki verilere göre öğrencilerin %72'sinin Hadis dersindeki başarı durumu iyi, %11.7'sinin ise çok iyidir. Durumu iyi olmayan ve başarısız olan öğrencilerin oranı %16.3'tür.

f) Öğrencilerin Hadis Dersine İlgisi Durumu

TABLO - 59

Öğrencilerin Hadis Dersine İlgisine Göre Dağılım

Derse İlgisi Durumu	Sayı	%
Çok ilgi duyuyorum	84	28.0
Normal derecede ilgi duyuyorum	180	60.0
Az ilgi duyuyorum	31	10.3
Hiç ilgi duymuyorum	5	1.7
TOPLAM	300	100

Tablo 59'da görüldüğü gibi öğrencilerin %60'ı derse normal derecede ilgi duymakta, %28'i ise çok ilgi duymaktadır. Az ilgi duyan ya da hiç ilgi duymayanların toplam oranı %12'dir.

İmam-Hatip Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin çoğunun hadis dersi okuma merakı içinde olduklarını varsaymıştık. Elde edilen sonuca göre öğrencilerin çoğunun (%88) Hadis dersine çok ya da

normal derecede ilgi duydukları görülmüştür. Buna göre varsayımımız doğrulanmaktadır.

g) Hadis Dersine İlgili Duymalarının Nedenleri

TABLO - 60

Öğrencilerin Hadis Dersine Çok İlgili Duymalarına Göre Dağılım

Derse Duyulan Çok İlgili Durumu	Sayı	%
Konuları bana cazip geliyor	20	9.6
Öğretmenimiz dersi ilgi çekici hale getiriyor	37	17.9
Kafamdaki bazı sorulara cevap bulabiliyorum	122	59.0
Diğer	28	13.5
TOPLAM	207	100

Tablo 60'taki verilere göre öğrencilerin %59'u derse çok ilgili duymalarını, kafalarındaki bazı sorulara cevap bulabilmelerine, %17.9'u öğretmenlerin dersi ilgi çekici hale getirmelerine, %9.'sı konularının kendisine cazip geldiğine bağlamışlardır. %13.5'i ise farklı

şekillerde cevap vermişlerdir. Bu cevaplardan bazıları şöyledir: "Peygamberimizin sünnetlerini öğrettiği için, Hadis İslam'da ikinci kaynak olduğundan, toplumda karşılaştığımız sorulara cevap verme imkanı doğuyor, Peygamberimize duyduğum sevgiden, yaşantıma ışık tutuyor, Kur'an-ı Kerim'i açıkladığından dolayı, Peygamberimizin yaşantısını öğrenip uygulamaya çalıştığımdan."

h) Hadis Dersine İlgili Duymamalarının Nedenleri

TABLO - 61

Öğrencilerin Hadis Dersine Az ya da Çok Az İlgili Duymalarının Sebebi

Derse Duyulan Az İlgili	Sayı	%
Kitapta yer alan konular pek ilgimi çekmiyor	19	20.5
Öğretmenimizin ders anlatımı ve tutumunu beğenmiyorum	23	24.7
Diğer	51	54.8
TOPLAM	93	100

Görüldüğü gibi öğrencilerin %24.7'si derse az ya da çok az ilgi duymalarının sebebi olarak öğretmenlerinin ders anlatımını ve tutumunu beğenmediklerini, %20.5'inin kitapta yer alan konuların pek ilgilerini çekmediğini belirtmişlerdir. %54.8'i ise bu soruya farklı cevaplar vermişleedir. Bu cevaplardan bazıları şunlardır: "Konuların her sınıfta tekrar mahiyetinde oluşu, güncel konulara cevap verilmiyor, kitaptaki konular yüzeysel işlenmiş, fazla hadis ezberlettiriyorlar sonra unutuyoruz, kitap ağır bir dille yazılmış, kitap çok sıkıcı hem de öğretmen anlatamıyor, öğrencilerin ilgisizliğinden dolayı ilgimi çekmiyor."

Araştırmamıza katılan öğrencilerin %69'u hadis dersine çok ilgi duymaktayken, %31'i az ya da çok az ilgi duymaktadır. Buna göre kitapta yer alan konuların ilgi çekici olmayışı, öğretmenlerin ders anlatımı ve tutumlarının beğenilmeyişi gibi nedenler, öğrencilerin bu derste az ya da çok az ilgi duymalarına neden olmaktadır. Kitapların güncel konulara da cevap verecek şekilde sade bir dille yazılarak ilgi çekici hale getirilmesi derse olan ilgiyi artıracaktır. Ayrıca öğretmenlerin de öğrencilere karşı daha iyi davranıp dersi anlatımlarıyla ilgi çekici hale getirmeleri gerekir.

ı) Hadis Dersini Severek Okuyup Okumadıkları

TABLO - 62

Hadis Dersini Öğrencilerin Severek Okuma Durumlarına Göre Dağılım

Hadis Dersini	Sayı	%
Severek okuyorum	215	71.7
Mecbur olduğum için okuyorum	27	9.0
Seçme imkanım olsa okumazdım	5	1.7
Kararsızım	53	17.6
TOPLAM	300	100

Araştırma örneklemine giren öğrencilerin %71.7'si dersi severek okumaktadır. %17.6'sı kararsızlıklarını belirtmiş, %10.7'si ise mecbur oldukları için okuduklarını ifade etmişlerdir.

Böylece öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%71.7) dersi severek ve isteyerek okudukları anlaşılmaktadır.

i) Hadis Dersinde Öğrencileri En Çok Mutlu Eden Husus

TABLO - 63

Hadis Dersinde Öğrencileri En Çok Mutlu Eden Hususa Göre Dağılım

Derste Öğrencileri Mutlu Eden Husus	Sayı	%
Dersi amacına uygun öğrenmek	25	8.3
Hadislerin güncel olaylara ışık tutması	96	32.0
Hz. Peygamberi (s.a.v.) daha yakından tanımak	176	59.7
TOPLAM	300	100

Yukarıdaki verilerden anlaşıldığına göre öğrencilerin çoğunluğunu (%59.7) hadis dersinde en çok mutlu eden husus Hz. Peygamber (s.a.v.)'i daha yakından tanımak, %32'sine göre hadislerin güncel olaylara ışık tutması, %8.3'üne göre ise dersi amacına uygun olarak öğrenmektir.

j) Öğrencilerin Hadis Dersini Kavrama Durumu

TABLO - 64

Öğrencilerin Hadis Dersini Kavrayabilmelerine Göre Dağılım

Dersi Kavrama	Sayı	%
Kavrayamıyorum	21	7.0
Az kavriyorum	53	17.7
Normal derecede kavriyorum	175	58.3
Oldukça iyi kavriyorum	51	17.0
TOPLAM	300	100

Öğrencilerin dersi kavrama durumlarına bakıldığında %58,3'ü dersi normal derecede kavramakta, %17'si ise oldukça iyi kavramaktadır. %24.7 si ise kavrayamamakta ya da az kavramaktadır.

Biz öğrencilerin hadisin mana ve yorumlarını tam olarak kavrayamadıklarını var saymıştık. Bu sonuca göre varsayımımız doğrulanmıyor. Ancak öğrencilerin dörtte biri (%24.7) dersi kavrayamamakta ya da az kavramaktadır. Bu durum da hem ders kitabının

konularını hem de dersi daha iyi anlaşılabilir kılmakla ortadan kaldırılabılır.

k) Hadis Dersinde Başarıyı Engelleyen Faktörler

TABLO - 65

Öğrencilerin Hadis Dersinde Başarılı Olmalarını Engelleyen Faktörlere Göre Dağılım

Başarıyı Engelleyen Faktörler	Sayı	%
Öğretmenin sert tutumu	28	9.3
Sınıfın kalabalık oluşu	119	39.7
Ders saatinin az oluşu	112	37.4
Dersin ağır oluşu	25	8.3
Meslak Dersine karşı ilginin az oluşu	16	5.3
TOPLAM	300	100

Tablo 65'te görüldüğü gibi öğrencilerin %39.7'si sınıfların kalabalık oluşunun başarılarını engellediğini belirtirken, %37.4'ü ders

saatinin az oluşunu, %9.3'ü öğretmenin sert tutumunu, %8.3'ü dersin ağır oluşunu, %5.3'ü ise meslek derslerine karşı ilgisinin az oluşunu belirtmişlerdir.

Araştırmamıza katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%77.1) başarılarını engelleyen faktörlerin başında sınıfların kalabalık oluşu ve ders saatinin yetersizliğini ifade etmişlerdir. Buna göre sınıfların normal sayıya indirilmesi ve haftalık ders saatinin yeterli seviyeye çıkarılması öğrencilerin başarılarını olumlu yönde etkileyecektir.

I) Derste Öğrenilen Konuların Davranışlarda Değişiklik Yapıp Yapmadığı

TABLO - 66

Derste Öğrenilen Konuların Davranışlarda Değişiklik Yapıp Yapmadığına Göre Dağılım

Örenilen Konuların Davranışlara Etkisi	Sayı	%
Değişiklik meydana getiriyor	121	40.3
Kısmen değişiklik meydana getiriyor	136	45.4
Değişiklik meydana getirmiyor	43	14.3
TOPLAM	300	100

Yukarıdaki verilere bakıldığında öğrencilerin %45.4'üne göre derste öğrenilen konular davranışlarında kısmen değişiklik meydana getiriyor, %40.3'üne göre değişiklik meydana getirmekte, %14.3'üne göre ise değişiklik meydana getirmemektedir.

Buna göre derslerde işlenen konuların öğrencilerin tutum ve davranışlarına yansıdığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

m) Günlük Hayatta Karşılaşılan Problemlere Yeterli Çözümün Getirilip Getirilmediği

TABLO -67

Günlük Hayatta Karşılaşılan Problemlere Yeterli Çözüm Getirilme Durumuna Göre Dağılım

Günlük Problemlere	Sayı	%
Kısmen çözüm getiriliyor	173	57.7
Çözüm getiriliyor	56	18.7
Çözüm getirilmiyor	71	23.6
TOPLAM	300	100

Tablo 67'de görüldüğü gibi öğrencilerin %57.7'si Hadis dersinde günlük hayatta karşılaşılan problemlere kısmen çözüm getirildiğini, %18.7'si çözüm getirildiğini, %23.6'sı ise çözüm getirilmediğini belirtmişlerdir.

Hadis dersine günlük hayatta karşılaşılan problemlere yeterli çözümün getirilmediğini, varsaymıştık. Çıkan sonuca göre varsayımımız doğrulanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada "İmam-Hatip Liselerinde Hadis Dersi Programının Değerlendirilmesi" amaç, muhteva, öğretim süreçleri ve değerlendirme, öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayalı olarak incelenmiştir.

Araştırmamız için gerekli verileri elde etmek amacıyla iki farklı anket hazırlanmış, bunlardan öğretmenlerle ilgili olanı 8 değişik okulda görev yapan hadis dersi öğretmenlerine, öğrencilerle ilgili olanı ise sosyal, kültürel ve ekonomik yönden farklı olduğu düşünülen ayrı okulda uygulanmıştır.

Yapılan araştırmada öğretmen ve öğrencilerden elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara varılmıştır.

Öğretmenlerin %54'üne göre yüksek öğretimde alınan bilgiler meslek dersleri öğretmenliği için yeterli, %46'sına göre ise kısmen yeterlidir.

Öğretmenlerin %60'ı hadis dersini okutmak için kendilerini yeterli görürken, %40'ı ise kısmen yeterli görmektedir. Öğretmenlerin %70'i hizmetiçi eğitime ihtiyaç duymaktadır.

Öğrencilerin % 61.4'ü Imam-Hatip Liselerine kendi istekleriyle gelmişler ve %72.7'si ilkokuldan sonra Imam-Hatip Lisesine girmeyi arzu etmişlerdir. Öğrencilerin I.H.L'sindeki genel başarı oranları iyi (%82), hadis dersindeki başarıları da iyi %(83.7)durumdur.Ailelerin ekonomik durumları genelde ortanın altında (%34,7) ve %21 oranında fakir durumdadırlar. Annelerinin büyük çoğunluğu (%81.7) ev hanımı olup çalışmamaktadırlar.

Öğretmenlerin %72'sine, öğrencilerin ise %38.3'üne göre hadis dersinin muhtevası dersin amaçlarını kısmen gerçekleştirmektedir. Öğretmenlerin %44'ü, öğrencilerin %65'i kitaptaki konuları yeterli bulmamaktadırlar. Öğretmenlerin %54'üne göre ders saati yeterli görülürken, %46'sı yeterli görmemektedir. Öğrencilerin ise %64.3'ü ders saati yeterli değil çoğaltılmalıdır görüşündedirler. Öğretmen ve öğrencilerin büyük çoğunluğu (öğretmenlerde % 94, öğrencilerde %77.3)ders kitabı dışında kaynak eser kullanılmasının yararına inanmaktadırlar.

Öğretmenlerin %46'sına göre ders,soru-cevap yöntemiyle, öğrencilerin çoğunluğuna(%60.3) göre ise tartışmalı olarak işlenmelidir. Öğretmen ve öğrencilerin çoğunluğuna (öğretmenlerde %62, öğrencilerde %63) göre hadisler ezberlenmeli manaları bilinmelidir. Öğrencilerin %58.3'ü hadis dersini normal derecede kavramaktadırlar, daha başarılı olmalarını engelleyen faktörlerden en

önemlileri sınıfların kalabalık oluşu (39.7) ve ders saatinin az oluşudur (%37.4).

Öğretmenlerin ve öğrencilerin çoğunluğuna göre (öğretmenlerde %70, öğrencilerde %57.7) hadis dersinde günlük hayatta karşılaşılan sorulara ve problemlere kısmen çözüm getirilmektedir.

Öğretmenlerin %26'sına, öğrencilerin %24'üne göre ders programında usul bölümüne fazla yer verilmiş, lüzumsuz açıklamalar ve gereksiz tanımlar yapılmıştır. Ayrıca öğrencilerin %11'ine göre bazı tanımlar gereksizdir. Öğretmenlerin %12'sine göre seviye üstü konular fazla bulunmaktadır. Öğrencilerin %8'ine göre bazı isimler verilmiş, bunları gereksiz görmektedirler. Öğrencilerin %16'sına göre teorik bilgi az olmalıdır. Yine öğrencilerin %9.67'sine göre usul bölümünün dili ağır gelmektedir. Öğretmenlerin %14'üne göre bazı ayrıntılara yer verilmiş, bunları gereksiz görmektedirler. Öğretmenlerin %16'sına göre bazı konular hem aynı sınıfın programında hem de sınıflar arasında fazla tekrar edilmiştir. Öğrencilerin %18.67'sine göre ders kitabında gereksiz konu ve açıklamalar bulunmaktadır. Öğretmenlerin %20'sine göre konuların açıklanışının daha sade ve anlaşılır olması gerekmektedir.

Öğretmenlerin %24'üne, öğrencilerin %19'una göre hadis metinleri çoğaltılmalıdır. Öğretmenlerin %18'ine öğrencilerin %17'sine göre hadis metinleri güncel olmalıdır. Öğretmenlerin %16'sına, öğrencilerin %12'sine göre hadislerin sonlarında manalarının yanında açıklamaları ve ihtiva ettiği hükümler de yer almalıdır. Öğretmenlerin

%14'üne göre hadis metinleri çağın problemlerine cevap verecek nitelikte olmalıdır. Öğrencilerin %6'sına göre Hz.Peygamber (s.a.v.) iyi tanıtılmalıdır. Öğretmenlerin %8'ine göre hadis metinleri içinde ahkam hadisleri de bulunmalıdır. Öğrencilerin %5.67'sine göre ayrıntılar verilecekse anlaşılır şekilde izah edilmeli ve kitap günümüz lisanıyla yeniden yazılmalıdır.

Örgün Din Eğitimi ve Öğretimi alanında faaliyet gösteren Imam-Hatip Liselerindeki Hadis dersi eğitim öğretiminin daha başarılı olabilmesi ve daha verimli hale gelebilmesi için şu önerilerde bulunabiliriz.

1- Hadis ders programları çağdaş program geliştirme metodlarına göre yeniden düzenlenmelidir.

2- Hadis ders kitaplarındaki konular, günümüzde tartışılan soru ve problemlerde dikkate alınarak ders amaçları ve öğrenci ihtiyaçlarına uygun şekilde geliştirilmelidir.

3- Muhteva dersin amaçlarını gerçekleştirecek şekilde, iman, ibadet, ahlak ve muamelat konularına ağırlık verilecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.

4- Branşlaşma teşvik edilmeli, hadis dersleri mutlaka bu amaçla yetiştirilmiş branş öğretmenlerince okutulmalı, branş dışı okutacak öğretmenlerin de özel ilgi ve davranışları itibariyle konuya yakınlığı bulunanlar arasından seçilmesine özen gösterilmelidir.

5- Yapılan bir programı uygulamaya geçirecek olan kişiler öğretmenlerdir. Bu nedenle öğretmenlerin eğitim ihtiyaçları ve alanlarıyla ilgili eksiklikleri tesbit edilmeli ve sonuçlara göre hizmetiçi kurs ve seminerlerden geçirilerek kendilerine ders ve dersin uygulanmasına ilişkin bilgiler verilmeli, öğretmenlerin de programla ilgili görüş ve önerileri alınmalıdır.

6- Programın diğer ders programları ile desteklenmesi sağlanmalıdır.

7- Program için ayrılan sürenin artırılması için çalışma yapılmalıdır.

8- Programın işlenişinde eğitim metodlarının en uygun olanlarından yararlanılması için öğretmenlere rehberlik yapılmalıdır.

9- Hadis metinleri işlenirken daha çok manaları ve yorumları üzerinde durulmalıdır.

10- Programın yeterince denetlenmesi ve gerekli rehberliğin yapılması sağlanmalıdır.

11- Gençliğin çok dinamik bir özellik arzettiği dikkate alınarak sık sık eskiyebilecek programlar yapılacak araştırmalarla geliştirilmelidirler.

12- Sınıf mevcutları normal düzeyde tutulmalıdır.

13- Derskitapları "DersGeçme ve Kredi Sistemi" programına uygun şekilde yeniden yazılmalıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖZET

Bu araştırmamızda İmam-Hatip Liselerinde okutulmakta olan Hadis dersi programını öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayalı olarak incelemek ve programın geliştirilmesine yönelik öneriler hazırlamak temel amacımızdır.

Araştırma için gerekli verileri toplamak amacıyla iki farklı anket hazırlanmış ve bu anketlerden biri 1993-1994 öğretim yılında 8 farklı okulda görev yapan 50 branş öğretmenine diğeri ise sosyo-ekonomik bakımdan farklı olduğu tahmin edilen 4 ayrı okulda öğrenim gören 300 öğrenciye uygulanmıştır.

Eldede edilen veriler kişisel bulgular ve programa ilişkin bulgular olmak üzere iki ana başlık altında incelenmiştir. Önce öğretmenlerle ilgili bulgular daha sonra da öğrencilerle ilgili bulgular incelenmiştir.

1-KİŞİSEL BULGULAR

Ankete katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı (%46) 31-40 arası yaştaadır. Yaklaşık üçte biri (%30) 9-15 yıl arası kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin %52'si Yüksek İslam Enstitüsü, %48'i ise İlahiyat Fakültesi mezunudur. Yarıdan fazlasına (%54) göre yüksek öğrenimde

alınan bilgiler imam-hatip lisesi meslek dersleri öğretmenliği için yeterlidir. Büyük çoğunluğu (%70) hizmetiçi eğitime katılma ihtiyacı hissetmektedir. Öğretmenlerin yarıdan fazlası (%60) Hadis dersini okutmak için kendilerini yeterli görmektedir.

Örnekleme alınan öğrencilerin yarısı kız, yarısı erkektir. Öğrencilerin üçte ikisi (%64.7) 17 yaşından büyüktür. %39'u ilkokulu bitirmiş ve %39'u ilçede doğmuştur. Yarıdan fazlası (%61.7) öğrenciliği sırasında şehirde oturan ailelerinin yanında kalmaktadır. Çoğunun ailesi (%71) ya il merkezinde ya da ilçe merkezinde oturmaktadır.

Üçte birinin (%33) annesi okur yazar değildir. Yarıdan fazlasının (%55.3) babası ilkokul mezunudur. Büyük çoğunluğunun (%75) ailesinin oturduğu konut kendi evleridir. Çoğunluğunun (%81.7) annesi ev hanımı, yarıya yakınının (%41.3) babası serbest çalışmaktadır. Beşte birinin (%21) ailesinin ekonomik yönü çok zayıftır. Büyük çoğunluğu (%72.7) ilkokul sonrası İmam-Hatip Lisesine girmeyi arzu etmektedir. Yarıdan fazlası (%61.4) İmam-Hatip Lisesine kendi istekleriyle gelmiştir.

2- PROGRAMA İLİŞKİN BULGULAR

Öğretmenlerin yarıdan fazlasına (%64) göre muhteva, sınıflarda kısmen dengeli ve düzenli bir dağılım göstermektedir. Çoğunluğuna (%72) göre muhteva ders amaçlarını kısmen gerçekleştirmektedir. Yarıya yakını (%44) kitaptaki konuları yeterli bulurken yarıya yakını

%44) ise yeterli bulmamaktadır. %44'üne göre kitaptaki konular tam olarak anlaşılmamaktadır. Yarıya yakınına (%46) göre ders saati çoğaltılmalıdır. Yarıdan fazlası (%52) derse bazen hazırlanma ihtiyacı duymaktadır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%94) kaynak eserlerden yararlanmanın faydasına inanmaktadır. Yarıya yakınına (%46) göre derste soru-cevap metodu uygulanmalıdır. %62'sine göre hadis metinleri ezberlenmeli manaları bilinmelidir. Öğretmenlerin yarıya yakınına göre (%42) sınıfların kalabalık oluşu dersi olumsuz yönde etkileyen faktörlerden birisidir.

Öğrencilerin %38.3'üne göre muhteva dersin amaçlarını kısmen gerçekleştirebilmektedir. Üçte ikisi (%65) konuları yeterli bulmamaktadır. Yarıdan fazlasına (%57.7) göre günlük hayattaki problemlere kısmen çözüm getirilmektedir. Öğrencilerin %38'ine göre kaynaklar konusunda kendilerine kimse rehberlik yapmamaktadır. Yarıdan fazlasına (%64.3) göre ders saati yeterli değil, çoğaltılmalıdır. Öğrencilerin yarıdan faazlasına (%60.3) göre ders tartışma metodu ile işlenmelidir. Öğrencilerin çoğunluğu (%73.7) derste öğretmenlerine her konuda rahatça soru sorabilmektedir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%93.4) İmam-Hatip Lisesine devam etmekten memnundurlar. Çoğunluğu (%77) bu okullara dinî bilgiler edinmek için gelmişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğunun (%82) İmam-Hatip Lisesindeki genel başarı durumları iyidir. Hadis dersindeki başarı durumu ise %72 oranındadır. Yarıdan fazlası (%60) hadis

dersine normal derecede ilgi duymaktadır. Hadis dersine ilgi duyanların %59'u kafalarındaki bazı sorulara cevap bulabilmektedir. Az ya da çok az ilgi duyanların %54.8'i ise konuların tekrar mahiyette oluşu, bilgilerin yüzeysel verilmesi ve güncel sorulara cevap verilmeyişini öne sürmektedir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%71.7) hadis dersini severek ve isteyerek okumaktadır. Öğrencilerin çoğunu (%59.7) derste memnun eden şey Hz. Peygamber'i (s.a.v.) daha yakından tanımaktır. Yarıdan fazlası (%58.3) dersi normal derecede kavramaktadır. Büyük çoğunluğuna göre (%71.1) göre derste daha başarılı olmalarını, sınıfların kalabalık oluşu ve ders saatinin az oluşu engellemektedir. Yarıya yakınına göre (%45.4) derste öğrenilen konular davranışlarında kısmen değişiklik meydana getirmektedir. Öğrencilerin yarıdan fazlasına (%57.7) göre günlük hayatta karşılaşılan soru ve problemlere kısmen çözüm getirilmektedir.

Sonuç olarak bu araştırmayla İmam-Hatip Liselerinde okutulmakta olan hadis dersi programlarının mevcut durumu belirlenip, program geliştirme açısından yorumlanarak geliştirme önerilerinde bulunulmaya çalışılmıştır. Ancak hadis dersi programıyla ilgili çözüm bekleyen pek çok problemin bulunduğu görülmüştür. Bu problemlerin çözümünde öğrencilere, öğretmenlere, velilere, okul yöneticilerine ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili birimlerine önemli görevler düşmektedir.

KAYNAKLAR

Armaner, Neda: *"Din Eğitiminde Psikolojinin Önemi"*, Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, cilt. 23, Ankara, 1978.

Ayhan, Halis: *Din Eğitim ve Öğretimi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1985.

Ayhan, Halis: *Eğitime Giriş ve İslamiyetin Eğitime Getirdiği Değerler*, Damla Yayınevi, 1986.

Adem, Mahmut: *Eğitim Finansmanı Ders Notları*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara, 1983.

Bayraktar, M. Faruk: *Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma*, İstanbul, 1992.

Bayraktar, Mehmet: *"Türkiye'de Yaygın ve Örgün Din Eğitimi Meseleleri"*, Din Eğitimi Dergisi, sayı 11, 1987.

Cebeci Suat: *Orta Öğretimde Mesleki Din Eğitiminden Mezun Olanların Yönelişleri ve Sebepleri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara, 1989

Cebeci, Suat: *Cumhuriyet Döneminde Eğitim*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1983.

Er, İzzet: *"Vellilerin Çocuklarını İmam-Hatip Lisesine Gönderiş Sebepleri ve Beklentileri"* Doktora Semineri IV, Samsun, 1982.

Er, İzzet: *İmam-Hatip Liseleri Öğretim Programları*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1985.

İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okulların Haftalık Ders Dağıtım Çizelgeleri, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 24.4.1986 tarihli 99 sayılı kararı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1986.

Kurak, İbrahim: *Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programının Değerlendirilmesine İlişkin Ankara İl Merkezinde Bulunan Alan Öğretmenleri ve Öğrencilerin Görüşleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1987.

Kula, M. Naci: *Ergenlerde Kimlik Bunalımı ve Din Eğitiminin Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 1986.

Oğuz, Halil İbrahim: *İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Secmesini Etkileyen Faktörler* Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, Samsun, 1984.

Peker, Hüseyin: *Din ve Ahlak Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları*, Samsun, 1991.

Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, 1-2, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1983.

Tebliğler Dergisi, Tarih: 2.9.1991, Sayı: 2342, 2343, Tarih: 12 Ekim 1992, Sayı: 2368, Tarih: 25 Kasım 1991, Sayı: 2347, Tarih: 12 Ekim 1992, Sayı: 2368.

Tekin, Nurşen: *Ortaokullarda Din Kültürü Ahlak Bilgisi Ders Programlarının Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1986.

Varış, Fatma: *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikleri*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınlar, No: 75, 1971.

EK-1

HADİS DERSİ PROGRAMI

İmam-Hatip Liseleri Öğretim Programları

Hadis dersinde, Hadis ve sünnetin çeşitli yönleriyle kavratılması; Hadis ilminin doğuşu ve gelişmesinin tanıtılması; Hadis terimleri hakkında bilgi verilmesi; Hz. Peygamber (s.a.v) devrinde hadis ve hadis öğrenme usullerinin gösterilmesi; Toplum hayatı yönünden hadislerin önemi ile İslam; İman; İbadet, ahlak ve sosyal konulara ait hadislerin faydaları ve hükmünün kavratılması v.b.konulara yer verilmiştir.

Konulara ait öğretim faaliyetleri düzenlenirken aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulacaktır.

1- Hadis ilminin doğuş sebepleri açıklanırken, İslamın naklin tesbitine verdiği önem belirtilmelidir.

2- İslam'ın ikinci kaynağı olan hadis ve sünnet hakkında toplu bilgi verilmeli, hadisleri toplum karşısında açıklama kabiliyeti öğrencilere kazandırılmalıdır.

3- Sahih Hadislerle Mevzu Hadisler arasındaki farklar, çeşitli örneklerle kavratılmalıdır.

4- Hadis ilminin, tarihi metod takip eden diğerk ilim konuları ile ilgisi üzerinde titizlikle durulmalıdır.

5- "Kavl-i Resul" ile "Hal-i Resul" arasındaki uygunluk, detaylarıyla anlatılmalı ve öğrencilere öğrendiklerini yaşamaları hususu benimsetilmelidir.

6- Hadis dersi işlenirken, zaman zaman Hitabet ve Mesleki Uygulama dersi öğretmeni ile işbirliği yapılmalıdır.

7- Hadis kaynak kitapları, özellikle Kütüb'ü-Sitte sınıfa getirilmek suretiyle öğrencilere tanıtılmalı ve bu kitaplarla diğerk Hadis kitaplarını kullanma usulleri uygulamalı olarak öğretilmelidir.

8- Toplum hayatı yönünden hadislerin önemi ve faydaları üzerinde zaman zaman durulmak suretiyle öğrenciler aydınlatılmalıdır.

9- Her konunun sonunda okutulması öngörülen seçme hadisler, genellikle "Buhari ve Müslim" in Sahihlerinden seçilecek ve gerekirse hadislerin sayısı artırılabilir.

Milli Eğitim Bakanlığının 25 Kasım1991 tarih ve 2347 sayılı Tebliğler Dergisindeki kararına göre, ortak ve seçmeli kültür derslerinde; "Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği"ni uygulayan liselerde takip edilen öğretim programları ve ders kitapları, İmam-Hatip Liselerinde de aynen uygulanacaktır.

Bu karara göre imam- hatip Liselerindeki programlar, Ders Geçme ve Kredi uygulamasına göre,"Ortak Meslek Dersleri" ve "Seçmeli Dersler" 'başlıkları altında yeniden düzenlenmiştir.

12 Ekim 1992 tarih ve 2368 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan Talim ve Terbiye Kurulunun 18.9.1992 tarih ve 291 sayılı kararına göre "Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği"ni uygulayan İmim-Hatip Liselerine ait ders çizelgesinin kabulünde, Hadis dersi 2 dönem zorunlu ve 2 dönem de seçmeli olarak okutulabilecektir ve haftalık kredisi de 4'dür.

Eski sisteme göre uygulanmakta olan 10. sınıf Hadis öğretim programı ve bu programa uygun olarak yazdırılan ders kitabı Hadis 1'de; 11. sınıf öğretim programı ve ders kitabı da Hadis 2'de okutulacaktır.

Hadis 3, 4'de ise uygulanmakta olan 12. sınıf Hadis öğretim programı ve bu programa uygun olarak yazdırılan ders kitabı Hadis 3'de; Hadis 4'de ise; yeni program hazırlanıncaya kadar, zümre öğretmenlerince hazırlanıp onaylanan program uygulanacaktır.

HADİS DERSİNİN GENEL AMAÇLARI

- 1- Sünnetin Önemi ve Hükümünü Kavrayabilme
- 2- Hadis İliminin Doğuşuna ve Gelişmesine Ait Esaslar Bilgisi
- 3- Hadis İliminin Diğer İlimler Arasındaki Yerini Kavrayabilme

- 4- Hadis terimleri Bilgisi
- 5- Hz. Peygamber (s.a.v) Devrinde Hadis ve Hadis Öğrenme Usulleri Bilgisi
- 6- Toplum Hayatı Yönünden Hadislerin Önemini Kavrayabilme
- 7- İslam, İman, İbadet, Ahlak ve Sosyal Konularla İlgili Hadislerin Önemini ve Hükümünü Kavrayabilme
- 8- Sahabe, Tabiin ve Tebeu't-Tabiin Devrinde Hadis bilgisi
- 9- Sahabe, Tabiin ve Tebeu't-Tabiin meşhur Muhaddisleri ve Hadis İlmine Hizmetleri Bilgisi
- 10- Hadislerin Yazı ile Tesbiti ve Toplanması Bilgisi
- 11- Hadis Metinlerinin Değerlendirilmesini kavrayabilme
- 12- Hadislerin Sınıflandırılması, Özellikleri ve Hükümlerini Kavrayabilme
- 13- Sahih, Hasen ve Zayıf Hadislerle İlgili Terimler Bilgisi
- 14- Mevzu Hadisler Bilgisi
- 15- Hadis Tenkiti Bilgisi
- 16- Hadis Rivayeti ve Metodlar Bilgisi
- 17- Hadis Rivayet Kitapları ve Derecelerini Anlayabilme

18- Hadis Usulü Bilgisi

19- Hadisin Fıkıh ve Kelam İlimindeki Yerini Kavrayabilme

20- İslam Kültürünün Oluşmasında Hadislerin Önemi
Kavrayabilme

**SINIFLARA GÖRE HADİS DERSİNİN KONULARINDAN
ÖRNEKLER**

10. SINIF (KREDİ 1)

1- Sünnetin Önemi, Kısımları, Hükümü

2- Hadisin Önemi, Kısımları

3- Sünnetin, Hadisle İlgisi

4- Hadis Terimleri

5- Ravi, Rivayet ve Rivayet Metodları

6- Hz. Peygamber (s.a.v.) Döneminde Hadis Öğrenme

7- Sahabe Devrinde Hadis

8- Dua ve Tevbe İle İlgili Hadisler

9- Az ve Çok Hadis Rivayet Etme

10- Helal ve Haramla İlgili Hadisler

11. SINIF (KREDİ II)

- 1- Meşhur Tabiiler
- 2- Muhadramun ve Fukaha-yı Seb'a Bilgisi
- 3- Kur'an Öğretme ve Öğrenmenin Fazileti
- 4- Allah ve Peygamber Sevgisi
- 5- Ana-Baba ve Komşu Hakkı ile İlgili Hadisler
- 6- Senetlerine ve Ravi Sayısına Göre Hadislerin Sınıflandırılması
- 7- Sahih Hadisler
- 8- Mütevatir Hadislerin Şartları
- 9- Hasen Hadisleri Toplayan Eserler
- 10- Sıla-i Rahim ve Akraba ile İlgili Hadisler.

12.SINIF(KREDİ III)

- 1- Zayıf Hadis ve Dereceleri
- 2- Merfu, Müsned ve Muttasıl Hadisler
- 3- Mevzu Hadisler
- 4-Cerh ve Ta'dil

5- Senet ve Metin Tenkidi

6- Rivayet Metodları

7- Hadis İliminin Dalları

9- İhtilafu'l-Hadis

10- Dargınlık, Barışma, Rıfk, Merhametle İlgili Hadisler.

T.C.
ORDU VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı: 52. Kùltür Hiz.300
Konu: Hadis Dersi programının değerlendirilmesi

VALİLİK MAKAMINA

ORDU

İlimiz Merkez İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmeni Ali Akdoğan'nın merkez ve ilçelerinde bulunan İmam-Hatip Liselerinde Hadis dersi okutan öğretmenlere ve öğrencilere yönelik bir anket uygulamak isteğine ait 3. 11. 1993 tarihli dilekçesi ekte sunulmuştur.

Adı geçen öğretmenin İlimiz merkez ve ilçelerinde bulunan İmam-Hatip Liselerinde Hadis dersi okutan öğretmenlere ve öğrencilere yönelik bir anket yapması Müdürlüğümüzce uygun görölmektedir.

Tensiplerine arz ederim.

A. Yaşar BAYRAMOĞLU
Milli Eğitim Müdür

OLUR
8. 11. 1993
Hasan Fehmi KONYALI
Vali Yardımcısı
Vali a.

Değerli Meslektaşım !

Bu anketimizin amacı İmam-Hatip Liselerinde okutulmakta olan Hadis dersi programının değerlendirilmesine yöneliktir. Bu amaçla hazırlanan ankete vereceğiniz cevaplar çalışmada veri olarak kullanılacaktır. Çıkarılacak sonuçlar şahsınızla ilgili olmayacağı için isminizi yazmanız istenmemektedir. Lütfen soruları ve cevapları dikkatlice okuyarak tercihinizi belirtiniz veya açık şıklara düşüncelerinizi yazınız. Her bilimsel çalışmanın ülkemiz için yararlı olacağı gerçekçesinden hareketle sizin de bu çalışmaya seveerek katkıda bulunacağınıza inanıyor, ilginize teşekkür ediyorum.

ALİ AKDOĞAN

O.M.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü

Din Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi

ANKET

1-Cinsiyetiniz?

- a.() Kadın
- b.() Erkek

2-Yaşınız?

- a.() 25veya daha küçük
- b.() 26-30 arası
- c.() 31-40 arası
- d.() 41 veya daha yukarı

3-Öğretmenlikteki kıdeminiz?

- a() 0-3 yıl
- b() 3-8 yıl
- c() 9-15 yıl
- d() 16-20 yıl
- e() 21 ve daha yukarı

4-Mezun olduğunuz yüksek okul?

- a() Yüksek İslam Enstitüsü
- b() İlahiyat fakültesi
- c() İslami İlimler
- d() Yurtdışı

5-Sizce Yüksek Öğretimde aldığınız bilgiler İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenliği için yeterli midir?

- a.() Yeterlidir
- b() Kısmen yeterlidir
- c() Yetersizdir

6- "İmam-Hatip Lisesi meslek dersi öğretmeninin, meslek derslerinin herbirine ait özel öğretim teknikleri bilgisine sahip olması gerekir" görüşünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a() Tamamen doğru
- b() Kısmen doğru
- c() Yanlış

7- Hadis dersini okutmak için kendinizi yeterli görüyor musunuz?

- a() Evet
- b() Kısmen
- c() Hayır

8-Hadis dersini hangi sınıflarda okutmaktasınız? Belirtiniz:

9- Hadis dersinin muhtevası sınıflara göre dengeli ve düzenli bir dağılım göstermekte midir?

- a() Dengeli dağılmıştır
- b() Kısmen dengelenmiştir
- c() Denge hiç dikkate alınmamıştır
- d() Kararsızım

10- Hadis dersinin muhtevası ders amaçlarını gerçekleştirecek yeterlikte midir?

- a() Evet
- b() Kısmen
- c() Hayır
- d() Kararsız

2

11-Hadis dersinin konuları sizce önem ve öncelik sırasına göre sıralanmış mıdır?

- a() Sıralanmıştır
- b() Sıralanmamıştır
- c() Konular birbirinden kopuk ve ilgisizdir
- d() Kararsızım

12-Hadis kitabındaki konuları yeterli buluyor musunuz?

- a() Yeterli buluyorum
- b() Yeterli bulmuyorum
- c() Gereksiz konular var diye düşünüyorum

13-Kitapta yer alan konuların açıklanılışıyla ilgili düşünceleriniz nelerdir?

- a() Açıklamaları anlaşılır ve uygun buluyorum
- b() Konular tam anlaşılmıyor
- c() Günümüzde tartışılan bazı konular yeterli olarak açıklanmamış (Bu konular hangileri ise yazınız')

14- Hadis kitabında gereksiz bulduğunuz konu ve açıklamalar varsa yazınız?

15- Hadis kitabında olmayıpta yer almasının yararlı olacağını düşündüğünüz konular varsa yazınız?

16- Hadis dersinin ders saati sizce yeterli midir?

- a() Yeterlidir
- b() Yeterli değil, çoğaltılmalıdır

c() Ders saati fazla geliyor azaltılmalıdır

d() Başka ise belirtiniz:

17- Bu dersin işlenişinde ders kitabı dışında kaynak eserlerden yararlanılmasının faydasına inanıyor musunuz?

a() Oldukça yararlı olduğu inancındayım

b() Biraz yararlı olabilir

c() Yararlı olmayacağı inancındayım

d() Kararsızım

18-Hadis dersine önceden hazırlanma ihtiyacı duyuyor musunuz?

a() Hiçbir zaman hazırlanma ihtiyacı duymam

b() Bazen hazırlanma ihtiyacı duyarım

c() Her zaman hazırlanma ihtiyacı duyarım

19-Hadis dersinin işlenişinde hangi yöntemi uygulamaktasınız?

a() Dersi anlatır gerekli hususları not tutturur.

b() Öğrencilere anlattırır eksiklerini tamamlarım

c() Soru-cevap yöntemiyle işlerim

d() Tartışma yöntemiyle ders işlenmelidir

21- Hadis dersinde hadislerin ezberlenmesi ile ilgili düşünceleriniz nedir?

a() Hadisler ezberlenmeli manaları bilinmeli

b() Hadisler ezberlenmemeli fakat manası bilinmeli

c() Hadisler ezberlenmemeli mana ve yorumu bilinmeli

22- Dersinizi olumsuz etkileyen faktörler nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz?)

- a() Sınıfların kalabalık oluşu ve dersliklerin darlığı
- b() Okulda kaynak eserlerin bulunmaması
- c() Bu programın diğer ders programlarıyla desteklenmemesi
- d() Okuduğum haftalık ders saatinin fazlalığı
- e() Başka ise belirtiniz:

23- Bu dersle ilgili hizmet içi eğitime katıldınız mı?

- a() Katıldım
- b() Katılmadım

24- Hizmet içi eğitime katıldıysanız yararını gördünüz mü?

- a() Oldukça yararlı oldu
- b() Kısmen yararlı oldu
- c() Pek yararlı olmadı

25- Bu dersle ilgili hizmetiçi eğitime katılmışsanız katılma ihtiyacı hissediyor musunuz?

- a() Katılma ihtiyacı duyuyorum
- b() Katılma ihtiyacı duymuyorum
- c() Hizmet içi eğitimde birşey verildiği inancında değilim
- d() Kararsızım

26- Öğrencilerinizin hadis dersine ilgilerini nasıl buluyorsunuz?

- a() Genelde hepsi ilgili ve aktif olarak katılıyor
- b() Çoğu ilgili ve aktif olarak katılıyor
- c() Bazı öğrenciler ilgili ve aktif olarak katılıyor

d() Çok az öğrenci ilgili ve aktif olarak katılıyor

e() Genelde öğrenciler ilgisizler

27- Hadis dersinde günlük hayatta karşılaşılan soru ve problemlere yeteri kadar çözüm getiriliyor mu?

a() Yeteri kadar çözüm getiriliyor

b() Kısmen çözüm getiriliyor

c() Çözüm getirilmiyor

28- Lütfen anket ile ilgili genel düşüncelerinizi ve ilave etmek istediklerinizi aşağıya yazınız .

Sevgili öğrenci,

Bu anketimizin amacı Imam-Hatip Liselerinde okutulmakta olan Hadis dersi programının değerlendirilmesine yöneliktir.

Ankette 45 adet soru bulunmaktadır. Soruları dikkatlice okuduktan sonra, size göre uygun olan seçeneğin önündeki parantezin içerisine (x) işareti koymanız yeterli olacaktır. Şayet soruların altında bulunan seçenekler sizce uygun değilse uygun olan cevabı yazabilirsiniz.

Ankete isminizi yazmayacağınızdan sizin verdiğiniz cevapları kimse bilmeyecektir. Bu nedenle tarafsız ve hiçbir etki altında kalmadan sorulara cevap vererseniz gerçekleri tesbit etme şansımız daha fazla olacaktır.

Derslerinizde başarılar diler, teşekkür ederim.

Ali Akdoğan

O.M.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü
Din Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi

ANKET

1- Cinsiyetiniz ?

a. () Kız

b. () Erkek

2- Yaşınız?

a. () 15

b. () 16-17

c. () 17'den büyük

3-İmam Hatip Liselerine gelmeden önce ilkokulu nerede bitirdiniz?

a. () İl merkezinde

b. () İlçe merkezinde

c. () Kasabada

d. () Köyde

4-İlkokuldan mezuniyet dereceniz?

a. () Pekiyi

b. () İyi

c. () Orta

5- Doğduğunuz yerleşim yeri?

a. () İl

b. () İlçe

c. () Kasaba

d. () Köy

6-Öğrenciliğiniz sırasında nerede kalıyorsunuz?

- a. () İmam-Hatip Lisesi yatılısında
- b. () Şehirde oturan ailemin yanında
- c. () Köyde oturan ailemin yanında
- d. () Akrabalarıyla beraber
- e. () Arkadaşlarıyla beraber
- f. () Başka ise yazınız

7- Halen aileniz nerede oturuyor?

- a. () Köyde
- b. () Kasabada
- c. () İlçe merkezinde
- d. () İl merkezinde
- e. () Yurt dışında

8- Anne ve babanız sağ mı?

- a. () Her ikisi de sağ
- b. () Annem sağ
- c. () Babam sağ
- d. () Her ikisi de ölü

9-Annenizin tahsil durumu nedir?

- a. () Okur yazar değil
- b. () Okur yazar
- c. () İlk okul mezunu
- d. () Orta okul mezunu
- e. () Lise mezunu
- f. () Üniversite veya yüksek okul mezunu

10-Babanızın tahsil durumu nedir?

- a. () Okur yazar değil
- b. () Okur yazar
- c. () İlkokul mezunu
- d. () Orta okul mezunu
- e. () Lise mezunu
- f. () Üniversite veya yüksek okul mezunu

11-Ailenizin oturduğu konut?

- a.() Kendi evimiz
- b.() Kira
- c () Lojman

12- Annenizin ve babanızın mesleği nedir?

<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
a.()	() Çalışmıyor
b.()	() Serbest çalışıyor
c.()	() Memur
d.()	() İşçi
e ()	() Emekli
f. ()	() Çiftçi

13- Ailenizin ekonomik durumu (aylık geliri) nedir? (Bunu aile fertlerinin aldığı maaşlar, ücretler, kira v.b. gibi bütün gelirlerinin tamamını dikkate alarak cevaplayınız.)

- a. () 2 milyondan az
- b.() 2 milyon 4 milyon arası

- c.() 4 milyon 6 milyon arası
- d.() 6 milyon 8 milyon
- e.() 8 milyon 10 milyon arası
- f.() 10 milyondan daha fazla

14-İlkokulu bitirdiğinizde girmeyi en çok arzu ettiğiniz eğitim kurumu hangisi idi?

- a.() Orta okul
- b.() İmam-Hatip lisesi
- c.() Anadolu lisesi
- d.() Kur'an kursu
- e.() Özel okul

15- 1993-1994 Öğretim yılında kaçınıcı sınıfta öğrencisiniz?

- a.() Dokuzuncu sınıf
- b.() Onuncu sınıf
- c.() Onbirinci sınıf
- d.() Onikinci sınıf

16- İmam-Hatip Lisesine gelmeniz nasıl gerçekleşti?

- a.() Kendi isteğimle
- b.() Anne-babamın isteğiyle
- c.() Arkadaşlarımla teşvikiyle
- d.() Öğretmenlerimin etkisiyle
- e.() Başka bir okula gidemediğim için
- f.() Başka ise belirtiniz

17- İmam-Hatip Lisesine devam etmekten memnunmusunuz ?

- a.() Memnunum
- b.() Çok memnunum
- c.() Memnun değilim
- d.() Hiç memnun değilim

18- İmam-Hatip Lisesine gelmekle aşağıda sıralanan amaçlardan en çok hangisini gerçekleştirmiş olacaksınız?

- a.() Ailemin arzusunu yerine getirmiş olacağım
- b.() Dini bilgiler edinmiş olacağım
- c.() Toplumda saygınlık kazanmış olacağım
- d.() Bilmiyorum

19- İmam-Hatip Lisesindeki genel başarı durumunuz nedir?

- a.() Çok iyi
- b.() İyi
- c.() İyi değil
- d.() Hiç iyi değil

20-Hadis dersindeki başarı durumunuz nedir?

- a.() Çok iyi
- b.() İyi
- c.() İyi değil
- d.() Başarısızım

21- Hadis dersine karşı ilginizi belirtiniz?

- a.() Çok ilgi duyuyorum
- b.() Normal derecede ilgi duyuyorum

- c. () Az ilgi duyuyorum
d. () Hiç ilgi duymuyorum

22- Hadis dersine çok ilgi duyuyorsanız sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- a. () Konuları bana cazip geliyor
b. () Öğretmenimiz dersi ilgi çekici hale getiriyor
c. () Kafamdaki bazı sorulara cevap bulabiliyorum
d. () Başka ise yazınız:

23- Hadis dersine az ya da çok az ilgi duyuyorsanız sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- a. () Kitapta yer alan konular pek ilgimi çekmiyor.
b. () Öğretmenimizin ders anlatım ve tutumunu beğenmiyorum
c. () Başka ise belirtiniz:

24-Sizce hadis dersinin muhtevası dersin amaçlarını gerçekleştirecek yeterlikte midir?

- a. () Evet
b. () Kısmen
c. () Hayır
d. () Bu konuda kesin birşey söyleyeceğim.

25-Hadis dersinin konuları sizce önem ve öncelik sırasına göre sıralanmış mıdır?

- a. () Sıralanmıştır.
b. () Sıralanmamıştır.
c. () Konular birbirinden kopuk ve ilgisizdir.
d. () Bu konuda kesin birşey düşünemeyeceğim.

26- Hadis kitabındaki konuları yeterli buluyor musunuz ?

- a () Yeterli buluyorum
- b () Yeterli bulmuyorum
- c () Gereksiz konular var diye düşünüyorum

27- Kitapta yer alan konuların açıklanışıyla ilgili düşünceleriniz nelerdir ?

- a. () Açıklamaları anlaşılır ve uygun buluyorum
- b () Konular tam anlaşılmıyor
- c. () Günümüzde tartışılan bazı konular yetrli olarak ele

alınmamış (Bu konular hangileri ise yazınız)

.....

28- Hadis dersinde gereksiz bulduğunuz konu ve açıklamalar varsa yazınız.

29- Hadis kitabında olmayıp da yer almasının yararlı olacağını düşündüğünüz konular varsa yazınız

30- Bu dersle ilgili kaynaklar konusunda size rehberlik yapıyor mu ?

- a () Öğretmenimiz bize gerekli kaynakları söylüyor
- b () Okul kitaplığından faydalanıyorum
- c () Bu konuda ailem bana yardımcı oluyor
- d () Kimse bana rehberlik etmiyor

31- Bu dersin işlenişinde ders kitabı dışında herhangi bir kaynak kullanılmasının yararına inanıyor musunuz ?

- a () Oldukça yararlı olduğu inancındayım
- b() Belki yararlı olabilir

c () Yararlı olacağı inancındayım

d() Kararsızım

32- Hadis dersinin ders saati sizce yeterli midir ?

a () Yeterlidir

b () Yeterli değil, ders saati çoğaltılmalıdır

c () Ders saati fazla geliyor, azaltılmalıdır

33- Hadis dersini severek, isteyerek mi okuyorsunuz ?

a () Severek okuyorum

b () Mecbur olduğum için okuyorum

c () Seçme imkanım olsa okumazdım

d () Kararsızım

34- Hadis dersinde sizi en çok mutlu eden şey nedir ?

a () Dersi amacına uygun öğrenmek

b () Hadislerin güncel olaylara ışık tutması

c () Hz. Peygamber (s.a.v.) daha yakından tanımak

35- Hadis dersini kavrayabiliyor musunuz ?

a () Kavrayamıyorum

b () Az kavriyorum

c () Normal derecede kavriyorum

d () Oldukça iyi kavriyorum

36- Hadis dersinde daha başarılı olmanızı engelleyen faktörler nelerdir?

- a () Öğretmenin sert tutumu
- b () Sınıfın kalabalık oluşu
- c () Ders saatinin az oluşu
- d () Dersin ağır oluşu
- e () Meslek derslerine karşı ilginin az bulunması

37- Hadis dersinde öğretmeninizin ders işleme şekli aşağıdakilerden hangisine uygundur ?

- a () Çoğunlukla dersi öğretmen anlatıyor
- b () Öğretmen dersi daha çok öğrencilere anlattırıyor
- c () Öğrencilere soru sorup cevap almak suretiyle ders işliyor
- d () Tartışma yöntemini uyguluyor

38- Öğretmeninizin nasıl ders işlemesini istersiniz ?

- a () Devamlı kendisi ders anlatmalıdır
- b () Öğrenciler dersi hazırlayıp anlatmalı, öğretmen eksiklikleri

tamamlamalı

- c () Öğretmenin soru sorması, öğrencilerin cevap vermesi şeklinde olmalıdır
- d () Tartışmalı olarak ders işlenmelidir

39- Hadis dersinde öğretmeninize rahatça dersle ilgili ya da ders dışı soru sorabiliyor musunuz ?

- a () Her konuda rahatça sorabiliyorum
- b () Çekinerek sorabiliyorum
- c () Öğretmenimiz soru sorma imkanı vermiyor
- d () Soru sormaya cesaret edemiyorum

40- Hadis dersinde öncelikle hangi konularla ilgili hadis metinleri işlenmelidir ?

- a () İmanla ilgili
- b () İbadetle ilgili
- c () Ahlakla ilgili
- d () Muamelatla ilgili

41- Hadis dersinde hadislerin ezberlenmesi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir ?

- a () Hadisler ezberlenmeli, manaları bilinmeli
- b () Hadisler ezberlenmemeli fakat manaları bilinmeli
- c () Hadisler ezberlenmemeli, mana ve yorumu bilinmeli

42- Derste öğrendiğiniz konular davranışlarınızda bir değişiklik meydana getiriyor mu ?

- a () Davranışlarımda değişiklik meydana getiriyor
- b () Kısmen bir değişiklik meydana getiriyor
- c () Değişiklik meydana getirmiyor

43- Hadis dersinde günlük hayatta karşılaştığınız sorulara ve problemlere yeteri kadar çözüm getiriliyor mu ?

- a () Kısmen çözüm getiriliyor
- b () Çözüm getiriliyor
- c () Çözüm getirilmiyor

45- Lütfen anket ile ilgili genel düşüncelerinizi ve ilave etmek istediklerinizi aşağıya yazınız.....